

ZPRAVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Srpen 2003

Ročník XIII

Číslo 8

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

OBSAH

Rozhovor měsíce

Primární jsou pro nás informace
o životním prostředí.....1

Aktuality

Regionální seminář o opatřeních
k zajištění biologické bezpečnosti4
Územní limity – ano či ne?5
Kanál D-O-L znovu na scéně6
Slunce před tabulí na MŽP8
ČIŽP má nového ředitele.....8
Vláda přijala strategii investic pro ŽP9
Ekologové podali Evropské
komisi stížnost na dálnici D89
Státní veterinární správa zjistila
nepoživatelná vejce a ryby.....10
Potraviny z okolí Spolany
jsou nepoživatelné.....10
Zastavení příjmu žádostí do fondu ISPA...11
Příjem darů v rámci Vládního
povodňového konta skončil.....11
Vyjádření MŽP k akci
„Zelené srdce Renaultu“11

Evropská unie

Priority italského předsednictví v EU.....12

Na aktuální téma: Ekozemědělství

Situace českého ekologického
zemědělství před vstupem do EU13
Ocenění
„Nejlepší ekozemědělec roku 2002“
získal farmář Josef Šourek.14
3. Evropská letní akademie
ekologického zemědělství.....16

Informujeme

Zkušenosti s integrovanou prevencí
po půl roce účinnosti zákona.....19
Konceptní materiály energetiky
a ochrana životního prostředí v ČR.....22
Aktivity OECD v oblasti
ochrany životního prostředí
a udržitelného rozvoje.....25
Šetrné dřevo už lze koupit
v českých obchodech27

Ekofilm 2003

– vyhodnocení výtvarné soutěže28

Ministr Ambrozek předává cenu vítězům soutěže „Slunce před tabulí“.
K článku na str. 8. Foto. J. Plamínková

Primární jsou pro nás informace o životním prostředí

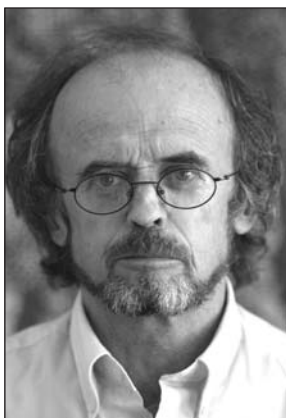
Rozhovor Jany Plamínkové s ředitelem Českého
ekologického ústavu Doc. Ing. Josefem Sejákem, CSc.

**V únoru 2002 vyšel ve Zpravodaji podrobný přehledný
článek o Českém ekologickém ústavu. Mohl byste stručně
shrnout, co se u vás za poslední rok a půl změnilo?**

K největší změně došlo v souvislosti se zákonem o integrované prevenci. V polovině loňského roku byla v ČEÚ zřízena Agentura integrované prevence, která dostala do vínku 26 nových pracovníků plus čtyři další, kteří pracovali v Informačním centru. Stav ostatně doplňujeme ještě letos. Jde o novou problematiku, mnoho věcí a mnoho problémů se zde řeší za pochodu. Tým vede náměstkyně Ing. Monika Přibyllová, která se mu snaží vtisknout tvůrčího ducha. Agentura funguje na rozdíl od jiných činností ČEÚ de facto ze zákona – v zákoně o integrované prevenci je zmíněno, že má být zřízena v některém z resortních ústavů MŽP, a loňskou novelou zřizovací listiny byla alokována do ČEÚ.

V čem spočívají problémy, které jste zmínil?

Objevují se tendence činnost Agentury narušovat a destabilizovat.

Odkud tyto tendence přicházejí?

Zejména ze strany soukromých subjektů. Vedle Agentury působí i další odborně způsobilé osoby, se kterými si konkuruje. Například počátkem června byl podán návrh novely zákona o IPPC, kde už se o Agentuře vůbec nemluví. Byla zde tedy tendence Agenturu zrušit. Přitom její rozpočet není nijak velký, 15 milionů pro 30 lidí je podstatně menší finanční hladina, než kterou požadují soukromé subjekty alokovat na krajské úřady. Soukromé odborně způsobilé osoby v této oblasti vidí zdroj peněz.

Vy vydáváte integrované povolení zadarmo nebo si za to účtujete peníze?

Agentura nevydává integrované povolení, pouze komplexně posuzuje žádosti o integrované povolení a vydává k nim vyjádření pro příslušné krajské úřady. Tato vyjádření jsou ze zákona připravována zdarma. Kvůli tomu jsme dostali prostředky ze státního rozpočtu.

Přímo pro podniky tedy neděláte?

Agentura nesmí pro podniky zpracovávat žádosti a proto při kontaktu s podniky převažuje forma informační (semináře, internet a zodpovídání dotazů k integrované prevenci apod.). Přímo pro podniky Agentura zpracovala několik metodických materiálů – např. příručku k vyplňování žádosti o integrované povolení pro sklárky.

O integrované prevenci máme v tomto čísle Zpravodaje samostatný článek. Co je ještě nového?

Letos jsme byli na MŽP převedeni ze sekce ekonomické, pod kterou jsme až dosud fungovali, do sekce zahraničních vazeb, zřejmě proto, že do této sekce přešel odbor strategií. A my jsme tradičně fungovali ve vazbě na tento odbor. Náměstek Novotný chce nyní v rámci ČEÚ vytvořit malý tým, asi tak pět lidí, který by se více věnoval syntetickým pracím – vytvářel by různé koncepční materiály a podobně, a vedle toho by rovněž připravoval stanoviska České republiky pro různé mezinárodní dokumenty. V letošním roce by se měly vytvořit podmínky pro to, aby takový tým mohl vzniknout. Problém je najít do týmu vhodné lidi za finančních podmínek, které zde máme.

Odkud konkrétně ČEÚ dostává úkoly? Přímo od ministra, od náměstka Novotného, nebo od jednotlivých odborů?

Už před řadou let jsme zavedli systém tzv. evidenčních listů, což jsou vlastně neoficiální roční smlouvy. Prakticky každé naše oddělení má svůj protějšek na MŽP. Úkoluje nás tedy ministerstvo prostřednictvím jednotlivých odborů (s výjimkou Agentury, která má hlavní úkoly stanovené v zákoně č. 76/2002 Sb.). Na počátku roku náměstek sekce

vyzve ostatní sekce a odbory MŽP, aby podávaly své žádosti, a pak se vždy vyjednává o tom, co je v daném roce důležité a potřebné provést, a to se zakotví do evidenčního listu. Stanoví se i pracovní kapacita, kterou považuje MŽP i my po vzájemném jednání za potřebné. Požadavky obvykle o dost převyšují kapacitu ČEÚ, proto je nutné jednání. Třeba naše oddělení environmentální ekonomiky dostává většinu úkolů z odboru ekonomiky životního prostředí na MŽP, ale jsou tam samozřejmě i další spoluúčasti, např. problematika EMAS, která spadá na MŽP pod odbor dobrovolných nástrojů.

Tento systém se osvědčil, protože nám vytváří určitou pracovní stabilitu – pracovník má před sebou roční horizont a ví, co má dělat, a je tam stanoven i režim kontroly. Jediný problém je v tom, že nikdy nebylo jasné, kdo a do jaké míry má koordinovat nesoulad mezi poptávkou a nabídkou – do jaké míry je to věc MŽP a do jaké ČEÚ. Například letos jsme měli už v únoru kapacity rozdělené mezi jednotlivé odbory a pak dodatečně se zpožděním napsal odbor informatiky MŽP, že chce po ČEÚ 17 až 19 pracovníků pro zapojení do nových úkolů. Ale to už bylo naprosto nereálné.

Mimochodem, toto je jeden z našich dlouhodobých problémů: v roce 1992, když byl Český ekologický ústav založen, tehdejší ministr Dejmal jako první bod ve zřizovací listině uvedl, že ČEÚ by měl provozovat a dotvářet jednotný informační systém o životním prostředí. Tato problematika ale nikdy nedošla jasněho naplnění, a to z mnoha důvodů. My jsme se od počátku zaměřili hlavně na internetové prezentace, protože v tom spatřujeme nejsnadnější způsob zpřístupnění informací veřejnosti. Vždy jsme je ale vytvářeli s velkými problémy, protože zde nejsou jasná pravidla o předávání informací, např. že informace z monitoringu životního prostředí, který se dělá za státní peníze, budou bezplatně předávány do ČEÚ, který byl primárně zřízen jako integrující organizace pro tento účel. Jsou zde i tendence některých úředníků MŽP předávat zakázky soukromým firmám. Tento cíl se proto zatím nepodařilo naplnit k naší spokojenosti. To, co se zatím udělalo, byla snaha našeho oddělení informatiky ukázat, že to jde snadno, rychle a levně. Tak vznikly příklady „gisové“ podoby REZZA – máme tam údaje o znečišťování ovzduší od roku 1982 (<http://gis.ceu.cz/rezzo>), ale nenajdete tam údaje za poslední roky, protože je nemáme.

A kdo je má?

ČHMÚ, protože to je monitorovací ústav. Ale komunikace zde není optimální, předávání údajů by mělo být automatické, aby se údaje mohly doplňovat a zájemce je tak mohl získat kompletní. Údaje o znečišťování ovzduší za všechny velké zdroje má jen málokterá země a tak dlouhá časová řada – od roku 1982 – je opravdu unikát.

Od počátku loňského roku jste národním koordinátorem pro Evropskou agenturu pro životní prostředí. Co konkrétně členství v této organizaci naší republiky přineslo?

Šlo o první členství kandidátských zemí v orgánech Evropské unie. Dnes jsou tam zapojeny a žádají

o členství i další státy, například balkánské. Členství nám umožňuje přístup k celoevropským informacím. Asi půl roku funguje centrální databanka údajů o životním prostředí v zemích EU, a my k nim máme volný přístup. Evropská agentura se snaží pokrýt plošně celou Evropu. Nyní např. probíhá druhá fáze shromažďování údajů ze satelitního snímkování. Koncem září by měly být výsledky za Českou republiku. Dostaneme velice zajímavé údaje, jak se změnila tvář povrchu naší země za devadesátá léta.

Jaké očekáváte výsledky?

Osobně očekávám, že se ekologická hodnota území zlepší. My se snažíme prostřednictvím takzvané hesenské metody vyjádřit pojem „přírodní kapitál“, což je v podstatě zásoba biotopů, které pokrývají ČR, a čekám, že dojde ke zvýšení této hodnoty. Je to výsledek celé ekonomické reformy, která vedla k rušení nejvíce znečišťujících výrobních kapacit, k reorientaci zemědělství i ke zvýšení plochy lesů. Jedním z pozitivních důsledků té jinak kritizované ekonomické reformy by mohl být nárůst ekologické hodnoty území. Přesně se to ale dovíme po prázdninách, až dostaneme výsledky analýz. Pak budeme schopni to porovnat. Za devadesátá léta, když jsme analýzy dělali poprvé, jsme v našem ústavu došli k celkové hodnotě tohoto ekologického kapitálu 27 bilionů korun. Je to vlastně jen sečtená plocha jednotlivých biotopů a jejich ekonomická hodnota, počítáno podle hesenské metody. Tato metoda se snaží o vyjádření vnitřní hodnoty přírody. Nové výsledky budou velmi podrobné a užitečná hodnota celého systému se výrazně zvětší.

Oceňování přírody je také jedním z úkolů, na kterých ČEU pracuje?

Ano. Ale není to tak, že bychom problematiku redukovali jen na hesenskou metodu, jak se nám občas podsouvá. V Paříži, kam jezdím do pracovní skupiny OECD pro ekonomické aspekty biodiverzity, se metodami ekonomického hodnocení těch částí přírody, které nejsou předmětem tržních vztahů, dost intenzivně zabýváme. V tomto směru máme určitou přednost, protože naše zkušenosti přebírají i členské země EU. Primární roli zde sehráli Němci a speciálně Hesensko, které s metodou přišlo. My jsme k ní ale dost přidali hlavně v záležitostech, které vyplývají z povinností k Natuře 2000. Chceme, aby u nás každý metr čtvereční byl podchycen co se týče biotopů. A vláda by měla rozhodnout o tom, že hodnoty, které vyjdou jako výsledky této metody, budou zakotveny jako platby v případě, že se do přírodního území zasáhne.

Odpůrci vám ale asi namítnou, že při použití jiných metod vyjdou čísla radikálně odlišná.

To, že jsou jiné metody, nikdo nepopírá. Ale drtivá většina z nich vychází z filozofie utilitarismu, čili snaží se vyčíslit služby, které příroda lidstvu přímo poskytuje. To je nekorektní cesta, protože příroda je také entitou sama o sobě, a ekosystémy jsou uzavřené cykly, které člověk narušuje. Zahrnujeme-li do metod hodnocení jen to, co si člověk může přímo brát z ekosystémů, tak je to špatně. Primárně musí lidská společnost začít reflektovat vnitřní význam ekosystémů, protože jenom jejich zdravé fungování

umožní udržet ty služby, které pak člověk čerpá. Situace je celosvětově velmi vážná či přímo katastrofální. Jistě jste zaznamenala v souvislosti s Johannesburgem, že např. podle ukazatele ekologické stopy od poloviny 80. let přečerpává lidstvo celosvětově obnovitelné zdroje každoročně o 20 %. Pokračování tohoto trendu – a není žádný reálný signál, že by se děly nějaké zásadní změny – povede k tomu, že se kontinentální příroda do značné míry ztratí.

Zmínil jste Johannesburg. Před summitem měla být hotova Strategie udržitelného rozvoje ČR. Loni na počátku roku jste vy s týmem odborníků dostali od tehdejšího ministra Kužvarta úkol tuto strategii vypracovat poté, co ministr odmítl práci týmu prof. Moldana. Strategie nicméně není přijata dosud. Jak to s ní nyní vypadá? Máte s ní ještě něco společného, nebo už vše bude řešit nová Rada pro udržitelný rozvoj, která měla být ustavena před několika měsíci a také pořád není?

Podle mých informací problém zatím trochu spí. Rada dosud není konstituována. A také není jasné, do jaké míry by se ti autoři, kteří se podíleli na návrhu minulé strategie, měli v Radě angažovat. Není ani jasné, jak bude Rada vypadat. Podle jednoho návrhu by Rada měla být úřední orgán, podle druhého by měla mít i širší zázemí občanských skupin. Bližší informace ale nemám. Podle posledních informací by předsedou této Rady měl být ministr životního prostředí. V předcházející Radě pro ekonomické a sociální záležitosti měl dominantní úlohu místopředseda vlády a ministr průmyslu. A ministr Grégr mě dost zklamal. Na jednáních, která jsme pořádali v bývalém Ekonomickém ústavu Akademie věd krátce po revoluci, vystupoval velice progresivně, ale v praktické politice se to pak moc neprojevovalo.

Progresivní ministr Grégr? To jste mě opravdu překvapil.

On je velice vzdělaný, ale v praktické politice kladl důraz na tradiční hodnoty.

Jak se vůbec díváte na scénáře energetické politiky, které předložilo ministerstvo průmyslu a obchodu nedávno k připomínkám?

To je do značné míry pokračování toho, co bylo za ministra Grégra. Není tam mnoho nového a věci se nenazývají pravými jmény.

Třeba zelený scénář, který počítá s prolomením ekologických limitů těžby a se stavbou dalších jaderných reaktorů?

Ano, to se zelenou barvou mnoho společného nemá. Na druhou stranu se domnívám, že atomová energie je určitá přechodná fáze, která bude nezbytná, jestliže chceme předejít pokračování nepříznivých trendů hlavně v emisích CO₂. Užitek, který např. vzejde z produkce temelínské elektřiny, představuje asi 320 – 350 mld. Kč (v cenách z doby, kdy fungovala temelínská komise), a vezmete-li cenu odvrácených externalit, která se zabezpečí tím, že se nespálí uhlí, ale že se získá energie z jádra, ve výši asi 250 mld. Kč (jde především o nevyprodukované emise CO₂ a dalších polutantů, které vznikají při spalování uhlí), tak

zde máte proti sobě investiční náklady ve výši asi 100 mld. Kč a příslušné výrobní náklady a proti tomu souhrnné pozitivní efekty ve výši cca 600 mld. Kč.

A co riziko havárie a odpady odkázané dalším generacím?

Myslím, že problém odpadů se podaří vyřešit buď už v této nebo příští generaci. Už jsou vyvinuty technologie dodatečného využití vyhořelého paliva bombardováním svazkem neutronů. Tím se získá ještě další energie a poločas rozpadu se sníží na několik desítek let.

A dekontaminace elektrárny po dožití? V USA nyní zjišťují, že je to velmi drahé...

Na to by se v průběhu výroby měly vytvořit fondy, stejně jako na uložení vyhořelého paliva.

To už jsme ale trochu odbočili. Otázka na závěr: jak vidíte budoucnost ČEU? V čem by měl být jeho zásadní přínos?

Ústav byl zřizován s hlavním záměrem, že by měl mít integrující roli mezi ostatními ústavy v resortu. Měl by tedy hrát hlavní úlohu zejména na poli informatiky. Další významné úkoly plní v ekologické výchově

a osvětě a důležitá je i práce, kterou dělají další oddělení ČEU (environmentálních rizik, centrum EIA, agentura EŠV, středisko veřejných služeb), ale primárně bych viděl právě informatiku. Potíž je v tom, že informační systémy jsou spojené s poměrně velkými prostředky a peníze se v této oblasti dávají jinak než zrovna resortním organizacím. Dochází tak k tomu, že to, co by resortní organizace měla dělat a pro co byla původně zřízena zřizovací listinou, se postupně utlumuje a peníze se převádějí soukromým firmám. Proto je zde ze strany některých úředníků MŽP i velký odpor vůči tzv. databázi projektů, která byla zřízena v roce 2000 a kterou ČEU administruje. Úředníci z MŽP naplňují údaje do databáze přímo a na ČEU se pouze provádí jejich správa. A další věc: podle příkazu ministra by všechny výstupy zakázek měly být archivovány v ČEU. Když se podíváte, co v archivu je, tak je to k pláči. Pořád jsou tu tendence výstupy neodevzdávat. Pak dochází například k tomu, že se vypisují témata znovu. Pokud začnou být tyto palčivé problémy řešeny systémově, zefektivní se tím práce celého resortu.

Děkuji za rozhovor.

25. 6. 2003

Regionální seminář o opatřeních k zajištění biologické bezpečnosti

Seminář, jež se konal v litevském hlavním městě Vilnius ve dnech 27. – 30. května 2003, byl zaměřen na vytváření podmínek k zajištění biologické bezpečnosti **ve státech střední a východní Evropy a střední Asie** (regionální skupina v pojetí UNEP) v souladu s požadavky **Cartagenského protokolu**. Uspořádán byl v rámci projektu UNEP/GEF „Development of National Biosafety Framework“, do něhož je zapojena i Česká republika, a měl být návodem pro naplňování tohoto projektu. Po úvodní informaci o vývoji projektu v rámci regionu a vzájemném představení účastníků probíhal seminář paralelně ve dvou skupinách zaměřených do následujících oblastí:

- odhad rizik a organizace souvisejících činností,
- informování a formy zapojení veřejnosti.

Toto jsou dvě ze čtyř hlavních oblastí systému biologické bezpečnosti požadovaných na úrovni jednotlivých států. Dalším oblastem (legislativní a administrativní systém) má být věnován následný regionální seminář.

Seminář probíhal aktivní formou, kde zapojení všech účastníků umožnilo rozdělení do menších skupin. Definovány byly základní pojmy a potřebné činnosti na základě návrhů a zkušeností účastníků. Objasněna byla struktura a náplň vnitrostátního systému biologické bezpečnosti a diskutovány cesty pro jeho vytvoření a zajišťování. Závěrečný den každý stát vypracoval schéma svého současného stavu. Pokud jde o zapojení veřejnosti, byl mj. analyzován vztah k Aarhuské úmluvě (Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu

k právní ochraně v záležitostech životního prostředí, přijatá na čtvrté konferenci EHK „Životní prostředí pro Evropu“, Aarhus, 1998), v jejímž rámci pracuje též skupina pro biologickou bezpečnost (ČR se však jejího jednání nezúčastňuje).

Seminář se stal vhodnou platformou pro výměnu zkušeností při rozvoji projektu UNEP/GEF, což představovalo i hlavní očekávání jeho účastníků. Zúčastnilo se ho 97 zástupců států uvedeného regionu, dále čtyři zástupci nevládních organizací a soukromého sektoru. Seminář byl řízen představiteli UNEP/GEF – skupiny pro biologickou bezpečnost v Ženevě, s pomocí čtyř expertů – vedoucích jednotlivých skupin.

Seminář se konal v závěrečné fázi úsilí o dosažení 50 ratifikací Cartagenského protokolu požadovaných pro jeho vstup v platnost. **Padesátý stát uložil své ratifikační listiny u depozitáře dne 13. června 2003 a Protokol vstoupí v platnost 11. září 2003.**

Plnění Protokolu se tímto stalo velmi aktuálním. Nicméně ratifikační proces v rámci regionální skupiny střední a východní Evropy si zřejmě ještě vyžádá značného úsilí, neboť tato skupina dosud dosáhla z pěti regionálních skupin, jež využívá ve své činnosti UNEP, nejnižšího počtu ratifikací, tj. 7 (pro srovnání: Afrika – 13, Asie a Pacifik – 10, Latinská Amerika a Karibská oblast – 11, západní Evropa a ostatní země – 10).

***Ing. Milena Roudná, CSc.,
odbor globálních vztahů MŽP***

Územní limity – ano či ne ?

Územní ekologické limity těžby hnědého uhlí a energetiky, tedy závazné linie omezení těžby a výsypek, byly pro Severočeskou hnědouhelnou pánev schváleny usnesením vlády č. 444 ze dne 30. 10. 1991. Následovala opatření, která obdobným způsobem řešila situaci pro oblasti Sokolovska a Ostravsko-Karvinska.

Usnesení zavázalo řadu orgánů respektovat tyto závazné linie při správních řízeních a rozhodnutích o funkčním využití území, o umístění staveb a při povolování hornické činnosti. Dále uložilo provést odpis zásob (to znamená přinejmenším jejich převodem do nebilančních) a upravit rozsah dříve stanovených dobývacích prostorů. Tato část usnesení však nebyla nikdy zcela naplněna, neboť usnesení nezávázalo k těmto i těžební společnosti.

K čemu nepřekročitelné linie těžby?

Stanovení těchto tzv. nepřekročitelných linií těžby bylo v roce 1991 v podstatě politickým rozhodnutím, nadstandardním mechanismem. Tento mechanismus však měl jasný smysl – vycházelo se z evidentního faktu, že tehdejší legislativa dostatečně neumožňovala ochranu zájmů životního prostředí a posouzení dopadů na něj a ochranu zájmů občanů. A tak byl vytvořen systém, který by tuto situaci na určitý čas vyvážil a poskytl potřebný prostor. Citované vládní usnesení však mělo i ryze standardní účel. V návaznosti na stanovené územní limity byla totiž s využitím existujících právních nástrojů uložena i úprava obsahu územních plánů velkých územních celků – Severočeské hnědouhelné pánve, Sokolovska a Ostravsko – Karvinska tak, aby jak vyjmenovaná sídla, tak určené součásti územního systému ekologické stability byly ochráněny před důsledky těžby, výsypkového hospodářství i navazující energetiky. Tyto cíle však mohly být, právě pro nedostatečné propojení s legislativním rámcem, splněny jen částečně.

V současné době se objevují dokonce i v seriózním tisku články a názory (viz Hospodářské noviny dne 20. 5.), které dezinterpretují současný stav a limity jako takové. Samotný titul článku mylně uvedl, že „těžít uhlí bez změny limitů lze do roku 2005“. Volné zásoby hnědého uhlí v severočeské pánvi (tedy zásoby uvnitř limitů) však vystačí při dnešní těžbě na dalších cca 30 let – samozřejmě ne ve všech velkolomech stejně. A v tom je právě základní kámen úrazu, neboť v některých případech (konkrétně na velkolomu ČSA), bude nutné rozhodnout o ukončení těžby či jejím možném pokračování a prolomení limitů již velmi brzy. K tomu přichází potřeba rozhodnout o případné modernizaci některých severočeských elektráren a zachování objemu hnědouhelné energetiky, samozřejmě jen při dostatečném množství volných zásob surovin.

Magický rok 2005

Letopočet 2005 je však pro existenci limitů přece jen velmi důležitý. Ten je totiž v rámci citovaného usnesení určen jako rok, do něž je nutné limity bezvýhradně respektovat při koncipování státní energetické politiky. A obráceně – je to termín, do kdy má být rozhodnuto buď o ponechání limitů v platnosti, nebo

o jejich možném prolomení v budoucnosti, a to zejména s ohledem na územní plánování.

Považovat v současné době limity za přežitě, zbytečné či vyhaslé, jak se z některých kruhů ozývá, je už s ohledem na citované datum určené usnesením chybné. Jsou např. zakotveny i ve státní surovinové politice v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů, schválené vládou usnesením č. 1511 v roce 1999. Zde je přímo jako jeden z vytčených cílů v oblasti palivoenergetických surovin stanoveno zabezpečení ochrany zásob hnědého uhlí za územními limity a jejich ponechání jako rezervy pro případné využití budoucími generacemi. Jinými slovy, tam, kde byly za územními limity zásoby uhlí odepsány převodem do kategorie zásob nebilančních nebo nebyly odepsány vůbec, požaduje stát ponechání ochrany těchto neobnovitelných přírodních zdrojů i do budoucna.

V současné době je připravována energetická koncepce našeho státu, která se bude muset ve variantách vypořádat s budoucím zaměřením naší energetiky. Tato koncepce bude posuzována z hlediska vlivů na životní prostředí, což poskytne dostatečný prostor pro rozhodování o smyslu územních limitů.

Stojíme před rozcestím

Otázka položená v titulku zní takřka hamletovsky. Ve skutečnosti však pouze stojíme nedaleko před rozcestím, z něhož vede řada různých cest, a ty budou muset být v rámci přípravy a posuzování energetické koncepce zváženy a řešeny. Domnívám se, že otázka limitů by vlastně vůbec neměla znít tak kategoricky, jak jsem ji uvedl v titulku. Otázkou není, zda limity ano či ne, ale pokud limity v některém území ne, tak proč. Jestliže celkovým smyslem vládního usnesení bylo stanovení lhůty pro nápravu stavu životního prostředí, provedení sanací, vytvoření nové funkční infrastruktury a systému ekologické stability a snížení znečištění ovzduší a dalších složek životního prostředí, pak se ptejte, zda těchto cílů bylo dosaženo. Pokud ano, vidím volný prostor pro diskusi o potřebnosti zachování či možnosti prolomení územních limitů v konkrétních lokalitách za účasti orgánů státní správy, místní samosprávy a podnikatelských subjektů.

A patrně není vůbec nezbytné, aby státní správa řešila otázku konkrétních případů prolomení limitů jako první, pokud na stole neleží konkrétní podnikatelský záměr, z něhož bude možné vyčíst, zda projekt je hospodářsky účelný, ekonomicky umožňuje řešení střetů zájmů a jeho dopady na stav životního prostředí a život obyvatel jsou únosné. Varovným mementem zde budiž případ Libkovic, jež sice byly za asistence státu zlikvidovány, ale patrně zbytečně, protože uhlí pod nimi přestalo být pro podnikatelský subjekt ekonomicky zajímavé.

**RNDr. Martin Holý,
odbor geologie MŽP**

Kanál D-O-L znovu na scéně

V roce 1996 vydala vláda usnesení č. 635, k financování programu podpory rozvoje vodní dopravy v České republice do roku 2005. V tomto rozhodnutí uložila ministru dopravy a spojů zahájit s polskými představiteli jednání o společném splavnění Odry a s představiteli Rakouska a Slovenska o společné přípravě splavnění dolního úseku Moravy. Dále uložila jednat s Německem o koordinovaném zlepšení plavebních podmínek na Labi. Zároveň uložila ministru pro místní rozvoj ve spolupráci s ministerstvem dopravy a spojů zabezpečit ochranu území pro výhledové splavnění Moravy a Odry a trasy uvažovaného průplavu Dunaj – Odra – Labe (D-O-L) v územních plánech velkých územních celků.

Zpravodaj MŽP otiskl rozsáhlý materiál o výhodách a nevýhodách vodních cest v čísle 2/2003 a neméně rozsáhlý článek o efektivnosti výstavby kanálu D-O-L v čísle 6/2003. Nyní se k tématu vracíme potřeť. O nejnovějším vývoji situace kolem kanálu D-O-L hovoří **RNDr. Alena Vopálková**, ředitelka odboru zvláště chráněných částí přírody na MŽP.

„Požádali jsme Ing. Konvičkovou, ředitelku odboru vodních cest na Ministerstvu dopravy (MD), o zaslání veškeré dokumentace, kterou dnes MD o kanálu má. Chceme zároveň, aby nám řekli, jak si představují další vývoj. Nezávisle na tom jsme počátkem června dostali dopis od hejtmána Olomouckého kraje Ing. Jana Březiny, který nás upozorňuje na řadu kroků, které koná MD v souvislosti s realizací kanálu D-O-L: probíhají jednání mezi českým resortem dopravy a MŽP Polské republiky a bylo již podepsáno Memorandum o spolupráci na přípravě realizace Oderské vodní cesty na úseku Kozle – Ostrava. Podobné memorandum má být letos podepsáno i se Slovenskou republikou a s Rakouskem na spojení Odry s Dunajem. Na mezinárodní úrovni tedy probíhají dvoustranná jednání – v Polsku s tamním MŽP, na Slovensku víme o jednání s resorty dopravy a zemědělství. Slovenské MZe záměr vítá, protože vidí možnost napojit tuto cestu i na Váh, což je z jejich hlediska poměrně perspektivní vodní cesta. Myslím, že je důležité si ujasnit z celostátního hlediska, nikoli jen z hlediska resortu dopravy, zda je tato stavba opravdu natolik důležitá, že by se o ní mělo jednat na mezinárodní úrovni. A jestliže ano, pak by jednání měla probíhat ve spolupráci s resortem životního prostředí ČR“, říká Dr. Vopálková.

Mimochodem hejtmán Březina nepovažuje z hlediska Olomouckého kraje výstavbu D-O-L jako prioritní, a naopak považuje za žádoucí zrušit územní ochranu koridoru pro tento záměr (viz rámeček).

„Dále víme, že začaly probíhat intenzivní propagační aktivity“, pokračuje Dr. Vopálková. „Vyšlo speciální vydání časopisu *Vodní cesty a plavba* – číslo 4/2002 je celé věnováno záměru výstavby kanálu D-O-L. Jsou tam například závěry konference *Porta Moravica*, která se uskutečnila v říjnu loňského roku, vývoj přípravy propojení D-O-L, role D-O-L v protipovodňové ochraně, navrhované parametry vodní cesty apod.“

Ustavena pracovní skupina pro D-O-L

Na zvýšenou aktivitu kolem kanálu zareagovalo i MŽP. V dubnu 2003 zde byla ustavena pracovní skupina pro řešení problematiky kanálu D-O-L, která je poradním orgánem náměstka ministra – ředitele sekce ochrany přírody a krajiny Dr. Mika. Skupina má 14 členů a jejím předsedou se stal Dr. Petr Obrdlík

z WWW-Auen-Institut (Rastatt, SRN). Úkolem této skupiny je zejména zpracovávat podklady pro rozhodnutí a vyjádření ministerstva, navrhovat legislativní opatření ke snižování rizika negativního vlivu kanálu D-O-L na zájmy ochrany přírody ČR, posuzovat předložené návrhy a výsledky výzkumných úkolů hodnotících záměr výstavby kanálu D-O-L a doporučovat jejich projednání ve vládě ČR.

„Máme snahu dostat diskusi o kanálu D-O-L na úroveň vlády, protože si myslíme, že to je platforma, která by o nezbytnosti realizace tohoto záměru měla jednat“, konstatuje Dr. Vopálková. První jednání této pracovní skupiny se uskutečnilo 12. května 2003 v Olomouci. Přítomní se dohodli na tom, že má být zadán grant MŽP, který by se zabýval otázkou výstavby kanálu D-O-L. Dále se shodli, že musí být vytvořena centrální databáze a archiv dostupných materiálů k D-O-L. Zatím shromažďuje všechna data vedoucí Správy CHKO Litovelské Pomoraví Ing. Ivo Machar, PhD., tajemník pracovní skupiny. Je nutné upřesnit trasování kanálu, protože dnes se hovoří o několika variantách vedení trasy.

Studie proveditelnosti ignoruje životní prostředí

K prvnímu upřesnění trasy by mohlo dojít v rámci zpracování studie proveditelnosti „**Napojení jižní Moravy na Dunaj vodní cestou**“.

„Obrátilo se na nás Ředitelství vodních cest ČR, abychom se jako ministerstvo zúčastnili výběru nejvhodnějšího subjektu, který by měl tuto studii zpracovat. Bohužel zadání k této studii, které bylo publikováno v *Obchodním věstníku* v dubnu tohoto roku, s námi jako s resortem nikdo nekonzultoval. To znamená, že v zadání se z hlediska zájmů chráněných resortem životního prostředí neobjevilo téměř nic“, podotýká Dr. Vopálková.

Na toto zadání se uskutečnilo jednání komise pro posouzení nabídek, kde za resort životního prostředí byli přítomni Ing. Vladimír Hynek, vedoucí oddělení velkoplošných chráněných území MŽP, a PhDr. Petr Dolejský, ředitel Správy CHKO ČR. Projednávaly se nabídky pěti subjektů, jeden z nich byl nakonec vybrán (Dopravně rozvojové středisko ČR, a.s.). „My jsme ale deklarovali, že žádná z nabídek nemůže kvalifikovaně vyhodnotit vliv posuzovaných variant na životní prostředí“, zdůrazňuje Dr. Vopálková.

O propojení Moravy s Dunajem se jedná ve třech základních variantách. První varianta je rakousko-slovensko-česká, druhá rakousko-česká, třetí slovensko-česká. „Všechny znamenají významné ohrožení mezinárodně chráněných mokřadů“, říká Dr. Vopálková. „Zadání obsahovalo řadu věcí, které se týkaly organizačního zabezpečení, technického řešení, harmono-

"Záměr výhledové výstavby vodní cesty D-O-L blokuje územní ochranou koridoru jiné funkční využití rozsáhlé výměry pozemku na území Olomouckého kraje. Územní ochrana koridoru komplikuje rozvojové zámery a prostorové i funkční uspořádání mnohých měst a obcí, optimální trasování a technické řešení staveb technické a dopravní infrastruktury, se všemi důsledky, včetně zvyšování investičních a provozních nákladů.

Olomoucký kraj jednoznačně deklaruje, že realizaci výstavby vodní cesty D-O-L nepovažuje za svou prioritu. Naopak považuje za žádoucí zrušení územní ochrany koridoru pro tento záměr."

(z dopisu hejtmána Olomouckého kraje Ing. Jana Březiny ministru Liboru Ambrozkovi, ze dne 3. 6. 2003)

gramu realizace projektu, socioekonomické analýzy, analýzy dopravního trhu, ale jen jeden aspekt se týkal vlivu výstavby na životní prostředí. Životní prostředí je prostě ve studii výrazně podceněno", dodává Dr. Vopálková.

Zatím se tedy jedná o kanál Dunaj – Odra? Labe do toho v této fázi zapojeno není?

Ne. Na konferenci Porta Moravica v Přerově bylo jasné deklarováno, že labská cesta se zatím nejeví jako perspektivní s ohledem na přístup německé strany. Německá strana jasně deklarovala, že nebude realizovat významné úpravy v toku. Nyní se tedy zájem soustředil na větev Dunaj – Odra, s tím, že po realizaci této větve by se v dalším časovém horizontu uvažovalo i o napojení na labskou cestu. Zatím byl deklarován velmi výrazný zájem přístavu Rotterdam na napojení cestou přes kanál Mohan – Rýn na Dunaj, a po Dunaji se pak dostat na českou stranu. Rotterdam by měl zájem na této cestě z hlediska komodit, které považuje za přínosné přepravovat vodní cestou.

Dělal někdo analýzu, zda by vůbec bylo co po kanálu dopravovat?

Myslím, že taková analýza udělaná nebyla. My o ní nevíme. Je nám podsouváno, že se snažíme blokovat ekologicky velmi výhodnou vodní dopravu. Ale myslím, že celá věc by si zasloužila velmi kvalitní ekonomickou analýzu, aby se opravdu prokázalo, že záměr, který si vyžádá jenom v první etapě od státu investici 120 miliard Kč, je podložen adekvátní poptávkou, kterou řeší. Tato otázka se ale odsouvá do pozadí. Převládá mínění, že nejprve postavíme vodní cestu a že pokud bude kvalitní, tak se doprava na ní umístí.

Prof. Štěrbá jasně ukazuje ve svých analýzách, že jakmile je někde kvalitní železnice nebo silnice, tak vodní doprava nemá šanci, protože je pomalá. Kdo vlastně po výstavbě kanálu volá?

Hlavním prosazovatelem je Sdružení Dunaj – Odra – Labe.

A toto sdružení by stavbu financovalo?

Ne, jen prosazuje její realizaci. Financování je navrhováno z veřejných zdrojů států, po jejichž území trasa

vodní cesty probíhá, z privátních zdrojů a prostředků EU. My jsme ale upozorňovali, že jestliže bude realizace záměru představovat výraznější střet se zájmy ochrany přírody a krajiny, tak v tom vidíme důležitou překážku pro takové financování. Už dnes jak u projektů ISPA, tak u projektů investovaných Evropskou investiční bankou pro obnovu a rozvoj je vyžadováno stanovisko, zda tento projekt negativně neovlivní buď evropsky významné lokality, které by měly být perspektivně chráněny v soustavě Natura 2000, nebo lokality, které jsou chráněny národní legislativou dotyčného státu. V případě, že k negativnímu ovlivnění dochází, většinou prostředky nejsou uvolňovány. Zájem Evropy je zohledňovat zájmy ochrany přírody a krajiny.

Kde se dá očekávat nejvýznamnější střet?

Soutok Moravy a Dyje je už dnes navržen jako oblast ochrany ptactva, a až bude dokončeno mapování pro Naturu 2000, tak myslím, že to bude jedna z evropsky významných lokalit, které budou navrhovány k ochraně i podle Směrnice 92/43 EHS. Jestliže se oblast soutoku stane součástí soustavy Natura 2000, pak pro ni bude platit velmi přísný režim směrnice o stanovištích, kdy se má hodnotit podle článku 6, odst. 3 této směrnice, zda je záměr opravdu nezbytně nutný. V případě, že se prokáže jeho nezbytnost, tak se zvažuje realizace kompenzačních opatření. V případě unikátních ekosystémů lužních lesů na soutoku vidím ale tuto kompenzaci jako nerealizovatelnou věc. My už mnoho let signalizujeme výrazné problémy ze strany resortu životního prostředí, protože záměr by zásadním způsobem ovlivnil biotopy, které jsou už dnes chráněny stávající legislativou a v budoucnosti budou zřejmě chráněny i legislativou evropskou.

Zastánci stavby na tyto argumenty neslyší?

Ne. Prvním krokem, který by měl prověřit možnost realizace, je již zmíněná studie proveditelnosti Napojení jižní Moravy na Dunaj vodní cestou, kde byl ale dán otázkám životního prostředí velmi malý prostor. Osobně mi připadá, že někdo potřebuje peníze na projektování, na posuzování, a že jde o to, aby se spousta peněz dala na zmíněné projekty.

Jana Plamínková

Slunce před tabulí na MŽP

Dne 2. 6. 2003 ministr Libor Ambrozek slavnostně na MŽP ocenil výherce soutěže „Slunce před tabulí“. První místo získali studenti ze Střední průmyslové školy E. Beneše v Břeclavi, na druhém místě se umístili studenti Střední odborné školy Strážnice, třetí skončili studenti Střední odborné školy, Středního odborného učiliště a Učiliště Brno.

Úkolem soutěže bylo získat informace o zařízeních využívajících solární energii v okolí školy a zpracovat projekt na co nejefektivnější využití sluneční energie přímo na škole. Oceněné týmy obdržely finanční odměnu, všechny zúčastněné školy pak získaly sadu podkladů pro vedení přednášek o obnovitelných zdrojích energie.

Soutěž pro studenty středních škol vyhlásilo Sdružení CALLA na konci roku 2002. Přihlásilo se do ní 37 pracovních skupin z 21 škol celé ČR (včetně jedné základní školy). Akce se uskutečnila v rámci česko-rakouského projektu SOLAR NET / Solární síť, zaměřeného na podporu využití sluneční energie v ČR.

Gertraud Grabler-Bauer z organizace AEE, která je součástí česko-rakouského projektu Solární síť, na slavnostním vyhlášení výsledků uvedla: „*Chceme ukázat, že Slunce je nevyčerpatelným zdrojem energie bez škodlivin.*“ A proč se rozhodli zrovna pro soutěž škol? „*Mládež dneska jsou experti zítřka. Tito mladí lidé budou za pár let tvořit budoucnost světa.*“

Ministr Ambrozek ve svém projevu zmínil, že v rámci projektu Slunce do škol MŽP podpořilo několik set škol. Podle ministra existují tři hlavní důvody pro vyšší využití obnovitelných zdrojů energie: 1) mohou pomoci zabránit změnám klimatu, 2) vedou k posílení samostatnosti obcí a regionů a k menší závislosti na dodávkách energie zvenčí, 3) na Západě jde o důležitou součást energetické politiky a jednu z priorit EU. Ministr vysoce ocenil i fakt, že šlo o mezinárodní česko-rakouský projekt.

Ministr Libor Ambrozek a Ing. Edvard Sequens ze Sdružení Calla předávají cenu za 2. místo studentům ze Strážnice

A co konkrétně studenti (mimochodem, v oceněných kolektivech nebyla ani jedna dívka) udělali?

Studenti z vítězného týmu navrhli unikátní kolektorový systém s jemnou pískovou náplní. Tekutý písek s příměsí grafitu má podle nich lepší vlastnosti než běžně užívaná kapalina Solaren a dá se ohřát až na 400 °C. Systém má tedy v porovnání s běžnými vyšší výkon. Kolektor je nyní ve stadiu

výroby, v blízké době by měly začít zkoušky. „*Dá se z toho udělat parní stroj na solární energii*“, říkají studenti, kteří na MŽP předvedli počítačovou prezentaci v kvalitě, za kterou by se nemusela stydět renomovaná profesionální firma.

Studenti ze Strážnice zase počátkem roku instalovali na škole fotovoltaické panely z Rožnova pod Radhoštěm, které vyrábějí elektrickou energii pro osvětlení na chodbách a ve třídách. Získané hodnoty měří a vyhodnocují. O systému udělali prezentaci mezi spolužáky a informační tablo pro veřejnost. „*Lidi měli zájem, ale ne peníze*“, konstatovali lakonicky během prezentace.

Studenti z brněnské školy instalovali ve škole školní fotovoltaický systém a pomocí wattmetru měří výkon zařízení. Škola šetří vodu (spořiče na WC) i energii (zářivky, termostatické ventily). Nyní chtějí zateplít střechu a vyměnit okna. Třídí plastový odpad, pořádají besedy o úsporách energie....

Zkrátka, jak je vidět, mají-li studenti motivaci a šikovné a zapálené učitele, dokáží mnohé.

Pla

ČIŽP má nového ředitele

Ministr životního prostředí Libor Ambrozek jmenoval 6. června 2003 na místo ředitele České inspekce životního prostředí Ing. Jana Slance. Ing. Slanec na této pozici vystřídá Ing. Evu Tylovou, která byla dočasně pověřena vedením inspekce v říjnu loňského roku. Ing. Tylová zůstává nadále na inspekci zaměstnána.

Ing. Slanec pracoval v minulosti na pozici ředitele Pražských vodovodů a kanalizací, a.s., a působil také na Pozemkovém fondu. Jeho bohaté zkušenosti z vysokých manažerských pozic jsou základním předpokladem pro úspěšné zvládnutí této funkce.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Vláda přijala strategii investic pro životní prostředí

Na svém zasedání dne 18. června vláda schválila „**Rámcovou strategii financování investic na zajištění implementace právních předpisů ES v oblasti životního prostředí**“, kterou předložil ministr životního prostředí Libor Ambrozek. „*Finanční prostředky bychom investovali i bez vstupu do Unie. Díky členství v EU ovšem budeme moci nutné investice provést rychleji a navíc na ně nebudeme sami,*“ komentuje schválení finanční strategie ministr Ambrozek.

Celkové investiční náklady v oblasti životního prostředí se odhadují zhruba na 285 mld. korun do roku 2010. Největší zátěž ponесou podniky (cca 58 %) a obce (zhruba 40 % celkových nákladů). Stát by měl nadále pokračovat v programech podpory obecního sektoru na investice v oblasti životního prostředí (např. MZe, MŽP) a ze Státního fondu životního prostředí.

Po vstupu do EU bude ČR moci čerpat stejně jako ostatní členské státy finanční prostředky ze Strukturálních fondů a Fondu soudržnosti (Kohezní fond).

Z Fondu soudržnosti má přiděleno 418 milionů eur a ze Strukturálních fondů 83 mil. eur pro oblast životního prostředí (týká se to období let 2004 – 2006). V současné době jsou zdrojem financí předvstupní fondy EU (ISPA, Phare, Sapard).

Investičně nejnáročnější oblastí je plnění směrnice o IPPC, která stanoví, že podniky by měly využívat nejlepší dostupné techniky (BAT). Celkové náklady na implementaci směrnice IPPC se na základě údajů dotčených podniků a expertních odhadů rámcově odhadují na 136 mld. Kč do roku 2007. Investice budou vynaloženy převážně na pořízení nových výrobních investic v rámci běžného investičního cyklu.

Další investičně velmi náročnou položkou je zajištění výstavby kanalizací a ČOV (směrnice ES o čištění městských odpadních vod) s požadavkem ve výši 92 mld. Kč investičních výdajů v letech 2000 – 2010.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Ekologové podali Evropské komisi stížnost na dálnici D8

Oficiální stížnost proti trase dálnice D8 přes chráněný přírodní park na východě Krušných hor, který je domovem řady ohrožených druhů chráněných evropskými zákony, podaly 2. června 2003 Evropské komisi tři české ekologické organizace: Hnutí DUHA, Děti Země a Ekologický právní servis. Jde o první takový krok v české historii.

Ekologové si stěžují na trasu dálnice, která poškodí rašeliniště a horské louky obývané takovými druhy, jako je tetřev obecný a chřástal polní. Podle zákonů Evropské unie, především tzv. směrnice o ptácích, musí takové území být chráněno; navíc je součástí přírodního parku Východní Krušné hory. Ekologové tvrdí, že trasa dálnice přes tato unikátní území probíhá napříč po povrchu a že české úřady při přípravě návrhu domácí části evropské soustavy chráněných území Natura 2000 záměrně vypustily pruh tvořený dálnicí a sousedními pozemky, ačkoli i zde se vyskytují chráněné druhy.

Ekologové očekávají, že stížnost v Bruselu nezůstane bez odezvy. Úředníci Evropské komise by ji podle dřívějšího sdělení Hnutí DUHA měli posuzovat, jako by Česká republika už patřila mezi členské státy. Navíc vláda chce na tento úsek dálnice použít evropské peníze z fondu ISPA a půjčku Evropské investiční banky.

Stížnost bude nyní prošetřovat Direktorát pro životní prostředí Evropské komise. V případě, že ji shledá důvodnou, bude po českých úřadech požadovat nápravná opatření.

„*Plánování trasy dálnice přes tento vzácný kus přírody úplně ignorovalo šetrnější alternativy, tedy tunel pod unikátní náhorní plošinou Krušných hor,*“ říká Pavel Příbyl, expert Hnutí DUHA na ekologické dopady fondů EU. „*Očekáváme, že Evropská komise se k posouzení stížnosti postaví vážně a přispěje ke skutečným, nikoli pouze kosmetickým změnám projektu, na který zatím*

nebylo vydáno stavební povolení. Není přijatelné, aby Evropská unie z peněz evropských daňových poplatníků platila projekt, který je v rozporu s evropskými zákony. Navržená trasa dálnice zničí unikátní rašeliniště a mokřady na vrcholcích Krušných hor, domov řady ohrožených druhů včetně čápa černého a tetřívky.“

Právník Pavel Doucha z Ekologického právního servisu k situaci říká: „*Uvědomujeme si samozřejmě, že Česká republika stále ještě není členským státem Evropské unie a evropské směrnice na ochranu přírody tedy u nás nejsou dosud závazné. Avšak vzhledem k tomu, že se EU má podílet na financování dálnice, měla by vědět, že budou stavbou hrubým způsobem porušeny její vlastní právní předpisy.*“

Ekology v jejich víře, že Evropská unie nebude financovat ekologicky sporný projekt, posiluje i případ továrny Nemač. Evropská banka pro obnovu a rozvoj totiž v nedávné době odmítla financovat tuto kontroverzní stavbu na Mostecku. Reagovala tak na protesty Hnutí DUHA a jeho partnerské organizace CEE Bankwatch Network, které společně s místními obyvateli upozorňují na rizika, jež projekt znamená pro zdraví lidí v okolních obcích. Ekologická organizace stavbu kritizuje jako výsledek špatného systému státních investičních pobídek, který se omezuje na dosažení maximální výše investic za každou cenu a nebere v úvahu kvalitu – mimo jiné ekologické dopady jednotlivých záměrů.

Pla

Státní veterinární správa zjistila nepoživatelná vejce a ryby

Státní veterinární správa ČR v rámci Plánu monitoringu cizorodých látek vyšetřuje na území celé republiky všechny potraviny živočišného původu, které jsou uváděny do oběhu. V souvislosti s loňskými povodněmi zesílila vyšetřování v oblastech, které jimi byly zasaženy.

Státní veterinární správa zjistila, že maso a vejce z velkochovů, kde jsou zvířata chována izolovaně od vnějšího prostředí a jsou krmena krmnými směsmi, splnily hygienické limity ve smyslu vyhlášky MZ ČR č. 465/2002 Sb. a vyhlášky MZ ČR č. 53/2002 Sb.

Jiná situace je ale v drobných chovech, tj. u chovatelů, kteří chovají například slepice na dvorcích a zahrádkách, aby měli vejce pro vlastní spotřebu. Na základě meziresortních dohod Státní veterinární správa přikročila k vyšetření vzorků těchto vajec z oblasti postižené záplavami v obci Libiš a vyšetřila i ryby z vodní nádrže pískovna Mlékojedy.

U tří vzorků vajec z chovů slepic tří chovatelů (celkem 36 vajec) zjistil Státní veterinární ústav Praha, že byly významně překročeny limity u PCB (polychlorovaných bifenylů), DDT (insekticidu, který se již od sedmdesátých let u nás nesmí používat) a u HCB (hexachlorbenzen). U šesti odlovených ryb (3 plotice, 2 cejni a 1 okoun) bylo zjištěno několikanásobné překročení obsahu rtuti. To by snad bylo možné vysvětlit dlouholetými splachy z polí, neboť osivo bývalo mořené právě preparáty s obsahem rtuti. Nyní se takovéto prostředky k moření již používat nesmějí. Ostatní těžké kovy byly pak u vyšetřených ryb v normě.

25. 6. byly k dispozici výsledky vyšetření vajec ze zemědělského podniku v Cítově a byly shledány v pořádku. Okresní veterinární správa v Mělníce odebrala další vzorky drůbeže a králíků od chovatelů

a ryb z pískovny v Cítově. Jde o to, porovnat výsledky ze zatopených oblastí s výsledky z nezatopených. Již nyní lze říci, že kontaminovaná vejce pocházela i od slepic z míst nepostižených záplavami.

Státní veterinární správa okamžitě informovala dotyčné chovatele, starostku obce, hygienickou službu v Mělnici i hlavního hygienika, že tyto produkty (vejce, ryby) jsou nepoživatelné. Dále Státní veterinární správa počítá s vyšetřením dalších vzorků, a to nejen vajec, ale i drůbeže, králíků i zvířat volně žijících. Pro porovnání budou v nejbližší době vyšetřeny i vzorky z míst, která záplavami nebyla postižena.

Kvůli zvýšenému rozsahu vyšetřování požádala Státní veterinární správa ministerstvo zemědělství o mimořádné přidělení prostředků.

Společně s hygienickou službou pak Státní veterinární správa uvažuje o dalším postupu a o případných dalších krocích – například komplexnější informaci a varování. V žádném případě však chovatelé, u jejichž slepic bylo zjištěno, že snášejí kontaminovaná vejce, nesmějí tyto vejce uvádět do oběhu, tj. nesmějí je prodávat ani rozdávat.

Josef Duben,

tiskový mluvčí Státní veterinární správy ČR

26. 6. 2003

Další informace z oblasti Státní veterinární správy lze získat na internetových stránkách SVS ČR: www.svs.cz

Potraviny z okolí Spolany jsou nepoživatelné

„Z hlediska zdravotní nezávadnosti jsou všechny analyzované vzorky nepoživatelné.“ Touto větou shrnul ústřední ředitel Státní veterinární správy ČR MVDr. Josef Holejšovský výsledky rozborů několika živočišných vzorků z okolí Spolany Neratovice ve zprávě poskytnuté Výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí Senátu ČR.

V polovině května odebrali pracovníci veterinární správy vzorky slepičích vajec od tří soukromých chovatelů v zatopené části obce Libiš a vzorky šesti ryb z vodní nádrže (Mlékojedy pískovna) a podrobili je chemické analýze ve Státním veterinárním ústavu v Praze. Ukázalo se, že ani jediné testované vejce nesplňuje podmínky zdravotní nezávadnosti. Prakticky ve všech případech bylo zjištěno několikanásobné překročení limitů toxických látek PCB a DDT.

Těla zkoumaných ryb na tom nebyla s toxickou kontaminací o nic lépe. „U všech šesti vzorků byl zjištěn nadlimitní obsah rtuti v rozmezí od 0,124 do 0,711 mg/kg,“ uvedl Holejšovský. Platný limit přitom povoluje pouze 0,1 mg rtuti na kilogram váhy. V některých případech byl tedy překročen až sedmkrát. U ryb ani u vajec nebyly provedeny rozborů na dioxiny. Arnika již několikrát vyzvala Spolanu Neratovice, aby

opustila výrobu chloru za použití rtuti a vyčistila areál staré amalgámové elektrolyzy od rtuti, PCB a dioxinů.

„Výsledky rozborů nás příliš nepřekvapily. Očekávali jsme, že bude okolí Spolany zamořené a potvrdily to i některé z námi zadaných rozborů. Výsledky veterinárních testů jen zvyšují naléhavost našeho varování, aby lidé nekonzumovali ryby z Labe ani žádná jiná zvířata chovaná v okolí Spolany,“ řekl vedoucí programu Toxické látky a odpady RNDr. Jindřich Petrlík. Ten se nyní snaží prosadit rozšířenou verzi integrovaného registru znečišťování, který by veřejnosti umožnil sledovat pohyb toxických látek včetně PCB, DDT, rtuti a dioxinů. O konečné podobě registru má již brzy rozhodnout vláda.

(z tiskové zprávy Sdružení Arnika, 23. 6. 2003)

Zastavení příjmu žádostí do fondu ISPA

Státní fond životního prostředí jako Implementační agentura pro programy Evropské unie v rámci životního prostředí oznamuje, že s ohledem na vstup ČR do EU **se zastavuje příjem žádostí** do předvstupního fondu Evropské unie **ISPA**. Nástroj ISPA bude nahrazen Fondem soudržnosti, který je určen pro ty členské státy, jejichž HDP je nižší než 90 % průměru HDP EU. V současné době MŽP ve spolupráci se SFŽP připravuje Směrnici o přijímání žádostí na čerpání peněz z Fondu soudržnosti. Po jejím schválení Vás budeme informovat o přesném postupu a všech podmínkách pro podání žádosti na čerpání peněz z tohoto fondu. V průběhu realizace ISPA – životní prostředí (od roku 2000) bylo celkem v ČR zaregistrováno 75 žádostí. Do konce května roku 2003 bylo Evropskou komisí schváleno **9 projektů** v celkové hodnotě 265,9 milionů EUR. Z toho dotace Evropské unie činí 157 milionů EUR (59 %). Z těchto devíti projektů byl jeden projekt určen k odstranění škod po ložských srpnových povodních v celkové hodnotě 17,7 milionů EUR (na povodňové projekty EU přispěla 85 % uznatelných nákladů). V současné době je rozpracováno ještě **11 žádostí**, které budou projednány v Řídícím výboru Evropské komise v říjnu letošního roku. Celková hodnota předkládaných projektů činí 236,7 milionů EUR.

(tisková zpráva SFŽP)

Příjem darů v rámci Vládního povodňového konta skončil

SFŽP ČR jako správce **Vládního povodňového konta** (č.ú. 9025001/0710) oznamuje, že **k 30. červnu 2003 skončila lhůta** pro příjem darů zasílaných na toto konto. Číslo účtu Vládního povodňového konta je od 1. 7. 2003 zablokováno, tudíž peníze odeslané po tomto datu budou automaticky vráceny zpět na účet odesílatele. Doposud byly peníze na výstavbu nájemních bytů uvolněny obcím Kly, Zálezlice, Švihov, Zákupy, Blatná, Blovice, Chvatěruby, České Budějovice, Liběchov, Štětí, Písek a Bohušovice nad Ohří. Finanční dary dosáhly částky **156 397 565,- Kč**. Zůstatek na účtu je téměř 53 milionů korun, což jsou peníze, které jsou blokovány z důvodu technických dořešení smluv konečných příjemců darů. Znamená to tedy, že se veškeré vybrané finanční prostředky již na potřebná místa rozdělily.

Historie

Státní fond životního prostředí předložil oznámení o konání veřejné sbírky za účelem shromáždění finančních prostředků na zmírnění škod způsobených povodněmi v srpnu 2002 Magistrátu hlavního města Prahy (odboru daní, poplatků a cen). Na základě tohoto oznámení Magistrát stanovil zahájení veřejné sbírky na den 14. srpna 2002. Zároveň ustanovil, že sbírka bude ukončena dnem 30. června 2003. Mezi Ministerstvem životního prostředí, Ministerstvem pro místní rozvoj a Státním fondem životního prostředí byla uzavřena trojdohoda, v jejímž rámci SFŽP ČR poskytuje prostředky na odstranění následků povodní. Výběr vhodných projektů na výstavbu obecních nájemních bytů provádí MMR.

(tisková zpráva SFŽP)

Vyjádření MŽP k akci „Zelené srdce Renaultu“

MŽP vítá aktivitu společnosti Renault „Zelené srdce Renaultu“ jako chvalyhodnou aktivitu automobilového průmyslu, směřující k ochraně životního prostředí. Automobilka během prázdninových měsíců odebírá od zákazníků starší vozy, které předá k ekologickému zpracování a zároveň za každý takto odebraný automobil vysadí v ČR strom.

„Oceňujeme, že se firma rozhodla neomezovat odběr starších vozů pouze na vlastní značku, ale že nabízí ekologicky šetrné zpracování i majitelům vyřazených aut jiných značek. Vysazený strom za každé odebrané auto je také pozitivní počín,“ komentoval akci ředitel odboru odpadů MŽP Leoš Kránek.

Vlastníci starých aut je mohou odevzdat v prodejnách Renaultu a získají za ně jistou slevu na nové auto. Stará vozidla se převezou do společnosti ŽDB, a.s. Bohumín, kde budou následně ekologicky zpracována a nepoužitelné zbytky odstraněny. Renault se navíc zavázal, že za každé prodané vozidlo v akci „Zelené srdce Renaultu“ vysadí strom. Přitom bude spolupracovat s Lesy ČR, jež vymezí nejvíce poškozené oblasti a nejvíce potřebné druhy dřevin pro danou lokalitu.

Demontážní zařízení ŽDB v Bohumíně už v minulosti realizovalo zakázku pro automobilku Škoda, kdy se zde podobně likvidovaly staré škodovky od zákazníků kupujících nové vozy. Zařízení disponuje veškerými potřebnými povoleními ke sběru a zpracování odpadů, včetně autovraků z různých typů vozidel.

Na všechny demontované odčerpané provozní kapaliny, demontované díly a materiály jsou používány sběrové nádoby a kontejnery, které se pak odvázejí k následnému využití (materiálovému i energetickému) či odstranění u externích firem zabývajících se nakládáním s odpady. Podle MŽP existuje záruka, že auta, odebraná v rámci akce „Zelené srdce Renaultu“, budou odstraňována opravdu způsobem, šetrným k životnímu prostředí. Přímou ŽDB využívá železný šrot (tento je vyřizován do jednotlivých sort železného šrotu dle příslušné normy) v provozu ocelárny (elektrické pece). Lokalita je komplexně zabezpečena z hlediska čištění odpadních vod (zabezpečené plochy, napojení na ČOV). Kapacita zařízení je cca 10 000 autovraků ročně.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Priority italského předsednictví v Evropské unii

Od 1. července 2003 převzala Itálie z rukou Řecka předsednictví Evropské unie. Předsednictví EU se střídá mezi jednotlivými členskými státy vždy po půl roce – v 1. pololetí 2003 předsedalo EU Řecko, v 1. pololetí 2004 bude předsedající zemí Irsko.

Italské předsednictví přichází v rozhodujícím okamžiku existence EU, a proto si Itálie přeje zaznamenat pokrok v mnoha oblastech. Hlavním úkolem bude především pokračovat v procesu **rozšíření Evropské unie** o nové členské státy a realizace závěrů vyplývajících ze Smlouvy o přistoupení, zahájení a ukončení mezivládní konference o reformách v návaznosti na přípravu ústavní smlouvy EU, pokračovat v jednáních o přistoupení Rumunska, Bulharska a Turecka, přiblížení dalších zemí (Chorvatsko, Ukrajina, Moldavsko, Rusko, další země západního Balkánu), prohloubení spolupráce regionu Středomoří, pokračování Lisabonského procesu a boj proti mezinárodnímu terorismu a nelegální migraci. Ekonomické klima je v této době charakterizováno vysokým stupněm nejistoty, a to zejména pokud se týče hospodářského růstu a zaměstnanosti. V tomto směru je Itálie stavěna před řadu dalších výzev, které spadají do pěti oblastí, jako jsou ekonomický růst, vnější dimenze EU, mezivládní konference k ústavní smlouvě EU, finanční služby a daně.

Mezi obecné okruhy problémů, na které se chce Itálie během svého předsednictví v EU zaměřit, patří:

- **Koordinace hospodářských politik,** zejména implementace zahraniční hospodářské politiky a Paktu stability a růstu. Zahraniční hospodářská politika se zaměří na makroekonomické cíle a na zrychlení reformy zaměstnanosti, výroby a tržní reformy. Mezi nedůležitější priority bude patřit reforma legislativy trhu zaměstnanosti, podpora soukromého podnikání, inovace a posílení vnitřního trhu a zajištění udržitelného rozvoje.
- **Vyjednávání ohledně Rozvojové agendy světové obchodní organizace Doha** za účelem zajištění vyváženého rozvoje, a to v oblastech zemědělství, služby a tržního přístupu.
- **Vytváření evropského prostoru v oblasti svobody, bezpečnosti a práva.** Spravedlnost a vnitřní záležitosti jsou jednou z nejnáročnějších oblastí. Vysoce choulostivou záležitostí pro média a veřejnost je nejen azylová a migrační politika, ale také jednota v pravidlech schvalovacích procesů.
- **Důležitost vzdělávání a školení.** Italské předsednictví bude usilovat o dosažení cílů plynoucích z Lisabonského procesu. V tomto směru lze očekávat prosazení programu eLearning a rozpoutání debaty ohledně vzdělávacích programů pro nové generace jako jsou Socrates, Leonardo da Vinci a programy pro mládež.
- **Důraz na kulturní a jazykovou pestrost Evropy.** Itálie bude usilovat o rozvoj strategií, které by zajistily snadnější integraci nových členských států do Evropské unie v oblasti kultury.

Z uvedených priorit vyplývá, že italské předsednictví je velmi ambiciózní. Během nedávných předsednictví se ukázalo, že program a priority jsou velmi ovlivněny vnějšími událostmi. To bude nepochybně důvod, proč

Itálie zaměřila svou pozornost také na spolupráci s Ruskem. Vztahy s Ruskem hrají poměrně velkou roli v oblasti zahraniční politiky. Společná strategie EU vůči Rusku bude v první polovině předsednictví revidována a v tomto směru bude EU usilovat o pokračování tvorby „Evropského hospodářského prostoru“.

Itálie se bude muset během svého předsednictví vypořádat také s náročnými úkoly z oblasti **životního prostředí**, jako jsou např. dlouho očekávaný legislativní balíček pro oblast chemických výrobků, sdělení o integrované produktové politice a v návaznosti na implementaci Kjótského protokolu problematika změny klimatu.

Itálie bude usilovat o efektivní dokončení řady **právních environmentálních dokumentů** nebo alespoň o dosažení podstatného pokroku v legislativním procesu. Mezi tyto dokumenty bude patřit uvedený legislativní balíček pro oblast chemických výrobků, dále směrnice o přístupu veřejnosti k právní ochraně v návaznosti na implementaci Aarhuské úmluvy, návrh směrnice o kjótských mechanismech (emisní obchodování, projekty), příprava 9. konference smluvních stran UNFCCC a legislativní návrh k fluorizovaným plynům.

Dále budou diskutovány směrnice a návrhy týkající se:

- emisí z těkavých organických látek, které jsou součástí dekorativních barev a laků;
- novely směrnice 1999/32/ES o obsahu síry v palivech používaných v námořní dopravě;
- implementace směrnice 96/62/ES o posuzování a řízení kvality ovzduší;
- směrnice o obalech a obalových odpadech;
- návrhů směrnic o odpadech z báňského průmyslu, odpovědnosti za životní prostředí, schématu emisního obchodování EU, sledovatelnosti a označování geneticky modifikovaných organismů a směrnice o vodě určené ke koupání.

V neposlední řadě bude italské předsednictví pokračovat a navazovat na **Strategii udržitelného rozvoje a závěry Světového summitu o udržitelném rozvoji v Johannesburgu**, zejména na zavedení nových indikátorů životního prostředí, které by měly otevřít cestu k definici priorit v takových oblastech, jako jsou chemické látky, energie, voda, biologická rozmanitost, vzorce spotřeby a výroby, správa environmentálních záležitostí a udržitelného rozvoje a obchod a finance.

Je zřejmé, že cíle předsednictví se neodvíjejí pouze od vlastních priorit zahrnutých do programu, ale také od aktuálních problémů a událostí. Přáním italského předsednictví je převzít na sebe odpovědnost za vývoj v EU a pokračovat v iniciativách a aktivitách předešlých předsednictví a připravovat podmínky pro následující předsedající země.

**Ing. Silvie Kypusová,
odbor Evropské unie MŽP**

Situace českého ekologického zemědělství před vstupem do EU

České ekologické zemědělství a trh s biopotravinami zaznamenal v posledním desetiletí značný rozvoj a dnes patří mezi nejrozvinutější ve srovnání se středo- a východoevropskými zeměmi. Stejně jako ostatní přístupové země však i Česká republika čelí problémům.

Co je to ekologické zemědělství a biopotraviny?

Ekologické zemědělství je hospodaření s kladným vztahem ke zvířatům, půdě, rostlinám a přírodě bez používání umělých hnojiv, chemických přípravků, postřiků, hormonů a umělých látek. Jedná se o velmi pokrokový způsob hospodaření, které staví na tisíciletých zkušenostech našich předků. Tak umožňuje produkovat vysoce hodnotné a kvalitní potraviny.

Základem všeho je zdravá půda. Organickým hnojením, velmi pestrými osevními postupy a šetrným zpracováním půdy se dosahuje její přirozené úrodnosti. Díky střídání plodin na poli a mnohotvárné kulturní krajině v jeho okolí jsou rostliny schopné samy se postarat o své zdraví a úspěšně se bránit proti chorobám a škůdcům. Ekologické zemědělství se dobrovolně zříká odrůd, získaných cestou genového inženýrství.

V ekologickém zemědělství jsou zvířata začleňována do koloběhu. Dostávají krmení převážně z produkce vlastního ekologického podniku a je jim umožňováno, aby si žila a chovala se tak, jak je jim od přírody vrozeno. Za to, že jsou chována v souladu se svými vrozenými potřebami, se odměňují vitalitou a dobrým zdravím. Výsledkem jsou chutné produkty, které můžeme užívat s dobrým svědomím. Zakázány jsou genové manipulace, používání hormonů a přenosy embryí.

Zpracování produktů z ekologického zemědělství probíhá bez použití chemických konzervantů, barviv, ochucovadel a aromátů. Produkty jsou zpracovávány pomocí šetrných technologií.

V České republice je hlavní normou, která definuje ekologické zemědělství, zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, který odpovídá mezinárodnímu standardu a Nařízení EU. Biopotraviny neboli „produkty ekologického zemědělství“ jsou označeny logem BIO.

Aktuální situace v ekologickém zemědělství v ČR a v zahraničí

Celkový počet ekologicky hospodařících zemědělců a podniků v ČR je asi 720. Začátkem letošního roku bylo registrováno kolem 240 tis. ha ekologicky obhospodařované půdy, což je asi 5,5 % celkové zemědělské půdy. Meziroční nárůst ve srovnání s rokem 2001 dosáhl 7,81 %. Největší podíl ekologicky obhospodařované půdy tvoří trvalé travní porosty – 211 924 ha (90,13 %), méně potom orná půda – 19 536 ha (8,31 %), sady a vinice 898 ha (0,38 %) a ostatní plochy 2 778 ha (1,18 %). Největší koncentrace ekologických farmářů je v severozápadních Čechách, v oblasti Bílých Karpat a v Jeseníkách.

Stále významněji se rozvíjí také agroturistika, která se i u nás stává jednou z běžných služeb, poskytovaných ekologickými farmami. Ekologické farmy, které kromě bioprodukce poskytují zájemcům vyjíždky na koních do volné přírody, ubytování v příjemném prostředí ekologické farmy, možnost účastnit

se osobně zemědělských aktivit a další zajímavé činnosti, jsou v současné době vyhledávanou službou.

V roce 2002 ve světě ekologicky hospodařilo 57 000 ekofarem na 22 milionech hektarech. Největší bioplochy se nacházejí v Austrálii (10,5 mil. hektarů) a Argentině (3,2 mil. hektarů). V Evropě patří prvenství Itálii (28 %), hned za ni se řadí Velká Británie a nezanedbatelnou úlohu zde má i Španělsko, Francie a Německo.

Biopotraviny na českém trhu a ve srovnání se zahraničím

Český trh s biopotravinami patří v porovnání s ostatními středo- a východoevropskými zeměmi mezi nejrozvinutější.

V roce 2002 činil podle odhadů „Green marketingu“ celkový obrat na českém trhu s biopotravinami 150 – 200 mil. Kč. Bylo certifikováno přes 1000 druhů biopotravin, z toho 468 dovozových. Spotřeba biopotravin v roce 2001 dosáhla podle odhadů „Green marketingu“ 0,06 % z celkové spotřeby potravin v ČR.

Více než polovina biopotravin se prodává prostřednictvím sítě supermarketů. Další čtvrtinu představuje prodej ve specializovaných bioprodejnách a prodejnách zdravé výživy. Významnou část tvoří samozřejmě i přímý prodej na farmách. Biopotraviny lze zakoupit také prostřednictvím klubů, sdružení a nezávislých prodejců. V České republice existuje asi 300 prodejen zdravé výživy, ve kterých se nabízejí biopotraviny, z toho 45 je sdruženo ve svazu ekologických zemědělců PRO-BIO. Tyto prodejny nabízejí až 40 % ze svého sortimentu v bio kvalitě.

Hlavní překážkou pro větší rozvoj trhu s biopotravinami v České republice jsou především málo rozvinuté distribuční kanály, nedostatek některých biosuavin a bioproduktů (nízký počet producentů a nevhodné podmínky pro pěstování), nízké povědomí spotřebitelů o biopotravinách a malá transparentnost trhu. Mezi dlouhodobé problémy patří také nejednotná cenová a dotační politika.

Ačkoliv zájem spotřebitelů v ČR neustále roste, výběr potravin v kvalitě bio je v porovnání se státy EU stále nedostatečný. Charakteristickým rysem trhu je nevyváženost v nabízených množstvích jednotlivých komodit: například poptávka po čerstvé zelenině a ovoci, nápojích, mléku a mléčných výrobcích, vepřovém a drůbežím mase, vejcích a pečivu převyšuje nabídku. Na druhou stranu produkce hovězího v bio kvalitě je dnes vyšší než zájem ze strany spotřebitelů. Nejstabilněji se na trhu jeví výrobky rostlinného původu – obiloviny, obilné výrobky, luštěniny, těstoviny, semena, sušené ovoce, čaje.

V zemích EU obecně poptávka po bioproduktech stále převyšuje nabídku. Mezi nejprodávanější biopotraviny v EU patří trvale zelenina a mléčné produkty. Světový obrat v oblasti biopotravin tvořil v roce 2001 asi 25 miliard EUR (asi 800 miliard Kč), což je o 23 % více

než předchozí rok. O celých 46 % obratu se postarala Evropa, 37 % Severní Amerika, 16 % Asie a 1 % Austrálie spolu s Novým Zélandem. Podle italské obchodní organizace Consorzio se v roce 2002 zvýšil světový prodej biopotravin na 29 miliard EUR. Na velkých trzích v Evropě a Severní Americe se předpokládá zvýšení tempa růstu poptávky po biopotravinách ze současných 1 – 3 % na 5 – 10 % v roce 2005. Do roku 2008 se předpovídá dokonce vzrůst obratu až na 76 miliard EUR, což znamená roční růst asi o 18 %. Trh s bioprodukty v EU roste ročně asi o 15 %.

Aktivity a úloha PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců

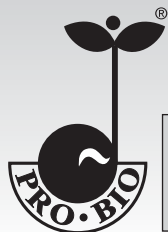
Svaz PRO-BIO je celostátní sdružení ekozemědělců České republiky se sídlem v Šumperku. Je to nevládní nezisková organizace, která v České republice prosazuje a podporuje ekologické formy hospodaření a spotřebu biopotravin. Svaz zastupuje zájmy svých členů – ekozemědělců, zpracovatelů a prodejců biopotravin, škol i spotřebitelů – a vytváří podmínky pro dialog, spolupráci a rozvoj ekologického zemědělství i ekologické výchovy. PRO-BIO propaguje ekologickou produkci a služby svých členů, pomáhá s přechodem na ekologický systém hospodaření, řeší odborné i administrativní problémy, podporuje prodej, propagaci bioproduktů, vzdělávání a zastupuje zájmy členů vůči kontrolní organizaci či státním orgánům. V ČR zatím existuje deset regionálních center svazu. Členů svazu PRO-BIO stále přibývá, v současnosti jich je 525. S cílem podat veřejnosti ucelený výčet informací o českých ekologických farmářích, zpracovatelích, poradcích, prodejcích a spolupracujících

organizacích, vydal v roce 2002 svaz PRO-BIO katalog „České pro BIO“. Nové internetové stránky www.pro-bio.cz a časopis **BIO Měsíčník** poskytují informace z oblasti ekologického zemědělství. Svaz PRO-BIO každoročně hodnotí činnosti všech členů svazu a již tradičně je vyhlašován titul „**Nejlepší ekologický zemědělec roku**“. Podobné ocenění získávají i finální ekologické výrobky, které jsou vyhlašovány jako „**Česká biopotravina roku**“ v rámci výstavy zdravého životního stylu Harmonie v Praze.

Mezi standardní aktivity svazu patří účast na výstavách a dalších akcích a pořádání seminářů v ČR i v zahraničí. Svaz prezentuje české ekologické zemědělství na světové výstavě Biofach v Norimberku. Velmi důležitou akcí na mezinárodní úrovni je rovněž „**Bioakademie – Evropská letní akademie ekologického zemědělství**“ v Lednici na Moravě, kterou letos již po třetí svaz PRO-BIO pořádá ve spolupráci s rakouským svazem BIOERNT. Letošní Bioakademie se konala v červnu a byla poprvé zaměřena jak na zemědělskou a odbornou veřejnost, tak na spotřebitele. Na podzim roku 2002 vznikla nová pobočka v Praze – **PRO-BIO Liga**, která sdružuje spotřebitele biopotravin a přátele ekologického zemědělství s cílem chránit práva spotřebitelů, šířit osvětu a spolupracovat s médii.

*Ing. Markéta Doubravská,
PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců*

Tel: 583 216 609,
marketa.doubravska@pro-bio.cz,
www.pro-bio.cz

Ocenění „Nejlepší ekozemědělec roku 2002“ získal farmář Josef Šourek

Vyhlášení „Nejlepšího ekologického zemědělce roku 2002“ proběhlo v sobotu 31. 5. 2003. Tradiční cenu, tzv. „Bartákův hrnec“, získal farmář Josef Šourek z farmy Filoun v Plavech u Jablonce nad Nisou.

Ocenění „Nejlepší ekologický zemědělec roku“ pravidelně každý rok uděluje PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců ve spolupráci s Nadačním fondem Františka Horského jako ocenění práce a dosažených výsledků v oblasti ekologického zemědělství. Putovní pohár v podobě keramického hrnce, nazývaný po zakladateli akce tradičně „Bartákův hrnec“, byl společně se symbolickou odměnou 10 000 Kč slavnostně předán panu Šourkovi na jeho farmě Filoun jako ocenění za dlouhodobé ekozemědělské působení, propagaci značky BIO v regionu a celkovou kvalitu poskytovaných služeb.

Rodinná farma Josefa Šourka se nachází na severní straně kopce Filoun (578 m) nad obcí Plavy v Jizerských horách, okr. Jablonec nad Nisou. Soukromé hospodářství, které vzniklo na počátku 90. let, se na 70 ha půdy zaměřuje na chov mléčného skotu Holštýn (70 kusů, z toho 25 krav) a pěstování obilovin

a brambor. Součástí farmy je malá mlékárna. Farma dodává mléčné výrobky pod vlastní značkou Filounské máslo, Filounské mléko, Filounské sýry a Filounský tvaroh v kvalitě bio do celého regionu. Mezi pravidelné odběratele patří např. domovy důchodců, školní zařízení a obchody s potravinami; sýry, máslo a tvaroh je možno zakoupit také přímo na farmě. Pro zájemce o ekoagroturistiku nabízí farma Filoun celoroční ubytování přímo v komplexu hospodářství. Pobyt na farmě je vhodný zejména pro rodiny s malými dětmi – prostředí Jizerských hor a blízkost Krkonoš láká ke krátkým i delším pěším i cyklo výletům, v zimním období je možno využít kvalitně upravené běžecké tratě Jizerských hor nebo vlek v těsné blízkosti farmy.

Akce, jejímž duchovním otcem je nestor českého ekologického zemědělství Ing. Richard J. Barták,

vznikla původně jako akt poděkování a ocenění aktivit a služeb farmářů, kteří se aktivně a dlouhodobě podílejí na rozvoji ekologického zemědělství v České republice. Budoucí držitel poháru je vybírán na základě návrhů laické veřejnosti a zástupců Svazu PRO-BIO. Hodnocena je nabídka a kvalita služeb, produkce bioproduktů, ekologická komplexnost hospodářství a celkový dojem. Akce

je vyhlašována pravidelně poslední květnovou nebo první červnovou sobotu v roce a probíhá vždy v místě oceněného. Jejím vyvrcholením je slavnostní předání Bartákova hrnce a jeho symbolické naplnění zlatáky v podobě jednoho tisíce čerstvě ražených desetikorun. Pro návštěvníky z řad odborné i laické veřejnosti je tradičně připravena exkurze po farmě, ochutnávka farmářských výrobků či prohlídka nejbližšího okolí farmy.

Za 11 let existence Bartákova hrnce byli oceněni tito farmáři:

1992 – paní Růžena Rebrošová z Osvětiman.

K tomu R. J. Barták: „Její statek mně připadal jako archa Noemova – bylo tam nejméně dvacet druhů šťastných zvířat, volně pobíhající prasátka mezi slípkami a kůzlaty a jako skutečná rarita páv, jezdicí na koni.“

1993 – pan František Špatný z Bílska u Vodňan.

Dobře prosperující ekologická farma pro chov koz a produkci kozích biosýrů.

1994 – Ing. Petr Weidenthaler, zahradnictví Luční údolí v Machově u Zlína.

Exkluzivní zelinář, který posléze přesunul sídlo svého zahradnictví do Velehradu. Překrásnou biozeleninu prodává na tržnici ve Zlíně.

1995 – pan Jaroslav Netík ze Spáleniště u Dobrušky.

Původně údržbář textilních strojů, manželka učitelka hudby. Vytvořili malé hospodářství, kde pěstují zeleninu, chovají krávy a huculské koně a nabízejí ubytování turistům.

1996 – Ing. Martin Hutař ze Starého Města pod Sněžníkem.

Zakladatel a dodnes ředitel firmy PRO-BIO, s.r.o., našeho nejznámějšího zpracovatele bioproduktů.

1997 – Ing. Miloš Knápek z Horních Heřmanic.

Ekofarma zaměřená na chov masných plemen skotu a poskytující agroturistiku na velmi vysoké úrovni. Knápkovi dnes uvažují o zřízení chráněných dílen na své ekofarmě.

1998 – pan František Březík z Kostelce u Zlína.

Březíkovi jsou v okolí známí svým kravským biomlékem a tvrdým sýrem. Při předávání poháru uspořádali rodinný koncert vážné hudby.

Ing. Barták předává nejlepšímu ekozemědělci Ing. Šourkovi cenu

1999 – Ing. Tomáš Křišťan z Milotiček (Pelhřimovsko).

Ing. Křišťan nejen vede statek zaměřený na produkci biobrambor a chov ovcí, ale navíc učí na střední zemědělské škole v Humpolci, která se věnuje výuce ekologického zemědělství. Na statku také provádí polní pokusy a provozuje agroturistiku.

2000 – Ing. Zdeněk Ševčík z Pitína na Uherskohradištsku.

Sadař, který pěstuje různé druhy ovoce a suší je ve vlastní sušárně. Je zapojen do hnutí Tradice Bílých Karpat.

2001 – paní Jana Radičová, farma Babiny u Ústí nad Labem.

Na své 770 ha velké farmě chová paní Radičová masný skot, kozy a koně. Pěstuje zde také ovoce a prodává sušené bylinné směsi. Pro zájemce nabízí výjízdky na koních. Ve volném čase se věnuje muzicírování ve stylu country. Jejich rodinná country kapela zahrála i na slavnostním předávání ceny v Babinách.

(tisková zpráva Svazu PRO-BIO)

Ing. Barták v popředí s „Bartákovým hrncem“ a manželé Šourkovi.
Foto J. Plamínková

3. Evropská letní akademie ekologického zemědělství Lednice 16. – 18. 6. 2003

Třetí ročník Evropské letní akademie ekologického zemědělství (Bioakademie) byl zahájen 16. června za účasti ministra životního prostředí Libora Ambrozka. Hlavním cílem akce se stala výměna informací mezi stávajícími a budoucími členy EU s důrazem na přípravu ekologických zemědělců z kandidátských zemí na vstup do EU.

S ohledem k aktuálním problémům v ekologickém zemědělství (EZ) v ČR (nedostatečný sortiment, nerozvinutá distribuční síť biopotravin, malá informovanost spotřebitelů atd.) se poprvé představitelé ministerstev zemědělství a životního prostředí ČR vyslovili pro spolupráci obou resortů v oblasti podpory rozvoje ekologického zemědělství. První náměstek ministra zemědělství, Dušan Vaněk, představil nový **Národní akční plán rozvoje ekologického zemědělství v ČR** zaměřený na životaschopnost celého systému po vstupu do EU. Současně ministr Ambrozek zdůraznil ochotu spolupráce v oblasti osvěty a propagace EZ a biopotravin: „*Naše ministerstvo se bude aktivně na realizaci „akčního plánu“ podílet. Podpoříme zejména propagaci a osvětu biopotravin mezi spotřebiteli, vzdělávání zemědělců v EZ, v zájmu našeho resortu je i rozšíření EZ na většinu zemědělsky obhospodařovaných ploch v CHKO a národních parcích.*“ Častým tématem diskusí byla otázka povolení pěstování genově modifikovaných rostlin v ČR a hrozba GMO pro

budoucí rozvoj EZ v celé Evropě.

Letošní Bioakademie se zúčastnilo více než 250 zástupců ekozemědělců, státní správy a spotřebitelů ze sedmnácti evropských zemí. Program Bioakademie byl letos poprvé rozdělen na dvě samostatné konference, a to pro odbornou a laickou veřejnost. Mezi nejvýznamnější hosty patřil Reinhard Mang, náměstek ministra zemědělství a životního

prostředí Rakouska, a Urs Niggli, ředitel nejstaršího výzkumného ústavu ekologického zemědělství „FIBL“ ze Švýcarska. Hlavními organizátory akce jsou český a rakouský svaz ekologických zemědělců, PRO-BIO a BIO ERNTE. Celkový počet ekologicky hospodařících zemědělců a podniků v ČR je 720. Začátkem letošního roku bylo registrováno asi 240 tis. ha ekologicky obhospodařované půdy, což je zhruba 5,5 % celkové zemědělské půdy. Meziroční nárůst ve srovnání s rokem 2001 dosáhl 7,8 %. Největší koncentrace EZ farmářů je v severozápadních Čechách, v oblasti Bílých Karpat a v Jeseníkách. Ve Svazu PRO-BIO je v současné době sdruženo 525 členů.

Závěry konference A

„Ekologické zemědělství – šance pro produkční oblasti“

Tématem Konference A „Ekologické zemědělství – šance pro produkční oblasti“ byla připravenost českého ekologického zemědělství před vstupem do EU a společná zemědělská politika EU, praktické možnosti provozování ekologického zemědělství v produkčních oblastech s cílem rozšířit sortiment bioproduktů, nové poznatky vědy a praxe v oblasti ekologického zemědělství.

Konference A byla určena pro zemědělce nejen ekologicky hospodařící, poradce, středoškolské a vysokoškolské pedagogy, studenty zemědělských oborů a ostatní zemědělskou veřejnost.

150 účastníků 17 evropských zemí dospělo k následujícím závěrům:

1. Vývoj a postavení ekologického zemědělství v Evropě

- ekologické zemědělství je pevnou součástí společné zemědělské politiky a agroenvironmentálních programů Evropské unie
- byl přijat Akční program ekologického zemědělství Evropské unie. V jednotlivých zemích byly akční plány zpracovány nebo se připravují a stávají se oficiálními programy rozvoje ekologického země-

dělství (náměstek ministra zemědělství Dušan Vaněk prezentoval nový akční plán pro ČR)

2. Trh s bioprodukty

- trh s bioprodukty je nejrychleji rostoucí součástí trhu s potravinami
- dílčí problémy s odbytem naznačují, že klíčovým bodem dalšího rozvoje ekologického zemědělství je cílené budování poptávky po biopotravinách
- při budování poptávky je nezbytné zapojit všechny složky společnosti a státu

3. Budoucí rozvoj ekologického zemědělství jako úspěšného šetrného systému hospodaření

- je nutné dosáhnout cílené podpory výzkumu ekologického zemědělství včetně mezinárodní spolupráce
- provádět inovativní výzkum zaměřený na rozvoj technologií ekologického zemědělství včetně výzkumu na farmách metodou „of farm research“
- vyvinout efektivní metody přenosu výsledků výzkumu do zemědělské praxe

4. Zvýšení společenského významu a prestiže

- zdůraznit environmentální funkce ekologického zemědělství, zejména jeho význam při údržbě a tvorbě krajiny, při sociálním rozvoji venkova a při zlepšování životního prostředí šetrným hospodařením
- vysvětlit dlouhodobou ekonomickou výhodnost ekologického zemědělství pro společnost

5. Koexistence ekologického zemědělství a GMO

- společným úsilím na úrovni jednotlivých států a také Evropské unie zajistit, aby politické rozho-

dování respektovalo princip předběžné opatrnosti a převládající názory veřejnosti na GMO

- prosadit, aby právní úpravy o nakládání s GMO respektovaly základní lidské právo – právo na volbu.

Závěry konference B

„Ekologické zemědělství = zdravá Země,
zdravé potraviny, zdraví lidé“

Ekozemědělci dnes dostávají podporu od státu, která je motivuje k tomu, aby upustili od používání agrochemikálií a vstoupili do systému ekologického hospodaření. Jaké jsou však jejich další, hlubší motivy? Jakou odpovědnost má vlastně zemědělec vůči přírodě, vůči půdě, rostlinám, zvířatům a ostatním lidem? Jakou má odpovědnost jako producent potravin vůči spotřebitelům a jak mu naopak mohou spotřebitelé pomoci? O těchto otázkách se hovořilo na konferenci B, které se zúčastnila asi stovka lidí.

Motivy zajišťující přežití ekozemědělství i v případě, že stát už nebude schopen či ochoten podporovat ekozemědělce finančně, musí vycházet z vnitřních hodnot individuálního člověka, proto hovoříme o etickém individualismu. Motivem jednání ekozemědělce by mělo být především vědomí odpovědnosti vůči přírodě (ochrana životního prostředí ekologickým zemědělstvím) a spotřebitelům (produkce zdravých a bezpečných potravin). O etickém individualismu a hodnotovém žebříčku ekozemědělce hovořil švýcarský biodynamický rolník **Martin Ott**, předseda spolku pro spolupráci v ekologickém zemědělství mezi Západem a Východem.

Alexandra Mossakowska z Polska referovala o možnostech integrace mentálně postižených lidí do života ekofarmy a o zkušenostech prvního polského Camphillu nacházejícího se ve Wojtowce nedaleko hranic s ČR.

Hospodářská zvířata žijí díky tomu, že je člověk na jejich životě hospodářsky zainteresovaný – chce získat jejich maso, mléko, vejce apod. Postupně si však přestal uvědomovat, že zvířata jsou bytosti pociťující radost, bolest a utrpení. Došlo ke zvláštní polarizaci: takzvaná užitková zvířata byla brána čím dál víc jen

jako bezduché, neživé stroje, při jejichž chovu hrají jedinou roli ekonomické ukazatele, a z domácích zvířat se stávají mazlíčci, kteří mají pro chovatele mnohdy větší cenu než lidé. **Ing. Reinhard Gessl**, předseda rakouského svazu chovatelů hospodářských zvířat přirozeným způsobem, ve svém příspěvku uvedl, že zákony na ochranu zvířat chápou zvířata jako bytosti mající vlastní hodnotu, a zdůraznil, že povinností chovatele vyplývající z jeho odpovědnosti je umožnit jim způsobem ustájení tzv. druhově specifické chování, chránit je před bolestí a utrpením a uvědomit si, jakými jsme vůči nim dlužníky. Na závěr vyzval spotřebitele, aby si i oni byli vědomi své odpovědnosti, neboť jsou to oni, kdo svými penězi vydávanými za potraviny rozhodují o tom, jakým způsobem budou zvířata chována a jak se s nimi bude zacházet.

Lékař **Dr. Rainer Matejka**, předseda německého svazu přírodního léčení, hovořil o některých civilizačních nemocech a jejich souvislosti s výživou člověka. Současná strava civilizovaného člověka je na jedné straně příliš bohatá na tuky, cukr, bílkoviny apod., na druhé straně obsahuje málo vitaminů, minerálních

látek, stopových prvků, vlákniny, sekundárních rostlinných látek atd. Cizorodé látky obsažené v potravinách se navíc podílejí na vzniku alergií a dalších nemocí. Biopotraviny se produkují bez použití agrochemikálií a chemických přídatných látek, prokazatelný je u nich navíc nižší obsah dusičnanů. Biopotraviny dále obsahují více sušiny a balastních látek než potraviny konvenční. Podstatnou předností ekologicky vyprodukovaných potravin je vyšší obsah sekundárních rostlinných látek. Jak uvedl Dr. Matejka, nelze při posuzování kvality potravin opomenout ani to, že při produkci biopotravin nedochází k znečišťování životního prostředí a že je i podstatně nižší energetická náročnost jejich produkce.

O stravovacích zvyklostech obyvatel ČR a z toho vyplývajících zdravotních problémech hovořila **MUDr. Hana Šarapatková**, primářka Endokrinologické a interní ordinace Olomouc, která zdůraznila také význam pohybu apod. Poté představila výsledky studie týmu H. Šarapatkové, B. Šarapatka (UP Olomouc) a J. Dlouhý (Univerzita Uppsala), mapujícího vlivu konzumu biopotravin na lidské zdraví. Některé výzkumy např. ukázaly pozitivní vliv biopotravin na mužskou plodnost (počet spermií v ejakulátu), celkově však lze říci, že výsledky nějakého systematického výzkumu zatím nejsou k dispozici. Problematičnost takového výzkumu spočívá podle Dr. Šarapatkové zejména v nedostatku financí (kdo by výzkum zaplatil?), v komplexnosti mechanismů vzniku řady civilizačních chorob a v tom, že neznáme kumulativní účinek reziduí a různých zemědělských postupů na zdraví člověka.

Ověřovat vliv kvality potravin na reprezentativní vzorek lidské populace je velmi problematické, podstatně jednodušší jsou pokusy s laboratorními zvířaty. **Dr. Alberta Velimirov** z Institutu L. Boltzmannova ve Vídni představila výsledky svého výzkumu, které ukazují, že krysy dávají prokazatelně přednost ekologicky vyprodukovanému krmivu před krmivem konvenčním.

Další část konference byla věnovaná spotřebitelským iniciativám a spotřebitelskému chování. **Prof. Helmut Labrenz** z Vysoké školy pro užité vědy v Hamburku představil široce koncipovaný výzkum chování konzumentů biopotravin, který byl proveden v sedmi zemích EU a ve Švýcarsku. Cílem bylo zjistit motivy vedoucí spotřebitele ke koupi biopotravin, ale také psychologické bariéry, které jim v jejich koupi brání. Studie překvapivě ukázala, že bariéry uváděné spotřebiteli (horší kvalita bioproduktů, vysoká cena, malý výběr, „je to jen zrní pro vegetariány“ atd.) se mnohdy nezakládají na pravdě a jedná se jen o jakési úhybné manévry vycházející z podvědomí spotřebitele, který má strach ze změny životního stylu a ze zpochybnění a zhroutení svého dosavadního hodnotového žebříčku. Prof. Labrenz velmi působivě popisoval bludné argumentační kruhy odpůrců biopotravin. Studie také ukázala, že kupování biopotravin je otázkou vlastního hodnotového žebříčku (a ne ceny), že impulsem bývají mnohdy kritické události v životě člověka, ale také, že potravinářské a zemědělské skandály mají jen velmi krátkodobý účinek na zvýšení spotřeby biopotravin.

Činnost spotřebitelské a ekozemědělské poradny Ökomarkt v Hamburku představil **Prof. Dieter Beger**. Jedná se o občanské sdružení, které se věnuje poradenství, ale také propagaci ekozemědělství a biopotravin, pořádá různé ochutnávky a výstavy, semináře a kurzy, vzdělávací programy pro děti a mládež, vydává spotřebitelský časopis Verde a spravuje informační internetový portál o biopotravinách, biokosmetice, přírodních textiliích a ekologických stavebních materiálech.

O pražském klubu přátel ekofaremu hovořil jeho zakladatel **Ing. Miloš Růžička**. Ve svém příspěvku vylíčil obtíže i radosti spojené s obstaráváním čerstvých biopotravin v podmínkách České republiky, kde dosud nefunguje běžná obchodní síť s těmito produkty. Jednou z posledních aktivit bioklubu je otevření internetové prodejny na adrese www.biopotraviny.cz. Miloš Růžička také zdůraznil důležitost osobních kontaktů s farmáři a znalost podmínek, v jakých potraviny vznikají – potraviny pak nejsou anonymní, ale mají svou identitu.

Zcela jiné úkoly než distribuci biopotravin má dnes spotřebitelské sdružení v Curychu, které v Lednici představil jeho prezident **Dr. Michael Rist**. Od původní podpory biologicko-dynamických statků a zemědělců přechází stále více také k podpoře asociativních forem hospodaření. Ukazuje se totiž, že změna stávajících ekonomických podmínek a celého hospodářského systému bude klíčovou otázkou pro další existenci ekologického zemědělství. Od konkurenční ekonomiky, uvedl ve svém příspěvku Dr. Rist, je třeba přejít k ekonomice asociativní, založené na vzájemné spolupráci. Velmi důležitou roli přitom hrají právě spotřebitelé. Sdružení curyšských konzumentů proto také vydává informační listy nazvané „Svéprávní spotřebitelé jako spoluvůdci ekonomiky“.

V následující **pódiové diskusi**, které se zúčastnili zástupci z ČR, Rakouska, Německa a Švýcarska, byl nejžhavějším tématem způsob a úroveň prodeje biopotravin a jejich přítomnost v supermarktech, ale hovořilo se např. i o vzdělávání mládeže k odpovědnému spotřebitelskému chování apod.

**Ing. Roman Rozsypal,
Ing. Zdeněk Perlinger,
Ing. Radomil Hradil,
PRO-BIO Šumperk,
a tisková zpráva PRO-BIO**

Zkušenosti s integrovanou prevencí po půl roce účinnosti zákona

Krajský úřad Středočeského kraje vydal dne 23. května 2003 první rozhodnutí v ČR o vydání integrovaného povolení podle zákona č. 76/2002 Sb. Povolení získala společnost Baxter BioScience, s.r.o. Dalších 200 žádostí o integrované povolení bylo od dubna letošního roku podáno na krajské úřady a procházejí novým správním řízením o vydání integrovaného povolení, bez něhož nelze po zákonem vymezené lhůtě provozovat zařízení.

Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci se dotýká více než 700 výrobních a zemědělských podniků a zařízení na nakládání s odpady. Integrovaná prevence (IPPC¹) představuje nový systém ochrany životního prostředí a prevence jejího znečištění. Nové jsou nejen požadavky na podniky, ale rovněž na příslušné správní úřady. V následujícím textu je popsáno, jak v současnosti systém funguje a jaký vývoj lze očekávat.

Systém IPPC zahrnuje základní čtyři pilíře z hlediska podniků, jichž se dotýká:

- 1) proces vydání integrovaného povolení v rámci správního řízení,
- 2) dodržování podmínek integrovaného povolení s postupným zlepšováním environmentální výkonnosti podniků,
- 3) kontrola dodržování podmínek povolení,
- 4) revize podmínek integrovaného povolení (změna integrovaného povolení).

První vlna řízení

V současnosti probíhá první vlna řízení o vydání integrovaného povolení, do které spadlo přibližně 200 zařízení. Správní řízení se dotýká nejen podniků a krajských úřadů, ale rovněž dalších dotčených správních úřadů, účastníků řízení z řad veřejnosti a odborně způsobilých osob (Agentura integrované prevence).

V rámci přípravy na proces získání integrovaného povolení je pro provozovatele nebo investory rozhodující:

- a) adekvátně vyplnit žádost o integrované povolení a
- b) nastavit základní úroveň podmínek integrovaného povolení.

Formulář žádosti o integrované povolení je obsažen ve vyhlášce č. 554/2002 Sb. Tento formulář je zveřejněn na www.env.cz a na www.ceu.cz/IPPC. Žádost o integrované povolení je, oproti požadavkům dosavadní složkové legislativy, rozšířena v oblasti popisu technologií, materiálových a energetických toků, preventivních opatření, porovnání zařízení s nejlepšími dostupnými technikami (BAT²) a návrhu podmínek pro-

vozu z hlediska ochrany životního prostředí a prevence proti znečišťování životního prostředí.

Individuální navrhování a stanovování podmínek provozu z hlediska životního prostředí je změnou oproti dosavadní praxi. Tato změna vyžaduje nový přístup nejen od provozovatelů nebo investorů žádajících o integrované povolení, ale rovněž od úředníků krajských úřadů vydávajících povolení.

Předběžné projednání rozsahu a obsahu žádosti, které dosud nebylo příliš uplatňováno při povolování provozů zařízení z hlediska ochrany životního prostředí, je předpokladem pro hladký průběh získání integrovaného povolení.

Nové požadavky zákona o integrované prevenci

Zákon umožňuje oproti dosavadnímu pojetí požadovat:

- a) přísnější limity s ohledem na stav daného území, technické, ekonomické a časové možnosti provozovatelů (BAT), které jsou nastaveny při vyjednávání o podmínkách integrovaného povolení a
- b) plán zlepšování environmentální výkonnosti (minimalizaci znečištění) v rámci preventivních opatření.

U existujících zařízení, která plně splňují požadavky složkové legislativy, je třeba uvést v příslušné části žádosti porovnání s doporučeními referenčních doku-

¹ Integrated Prevention Pollution and Control – směrnice 96/61/EC o IPPC

² Best Available Techniques

mentů k BAT (BREF). Z výsledků porovnání je pak třeba připravit plán, kdy a jak lze hodnoty BAT dosáhnout. Tento plán lze zahrnout do integrovaného povolení.

Požadavky jsou jedna věc, ale jak vypadá integrovaná prevence v praxi?

První skupina dotčených podniků měla termín k předložení žádosti o integrované povolení v březnu 2003. První dvě žádosti byly podány na KÚ Středočeského kraje v lednu, ostatních přibližně 200 žádostí bylo podáno kolem 31. března. Více než dvě třetiny žádostí musely být vráceny k dopracování. Do současnosti bylo vydáno jedno integrované povolení pro výrobu farmaceutických výrobků ve Středočeském kraji. Toto povolení bylo vydáno za 4 měsíce od podání žádosti.

Podle informací zveřejněných na www.env.cz je v současnosti více než 80 žádostí zasláno k vyjádření dotčeným správním úřadům, účastníkům řízení a Agentuře integrované prevence (AIP) k vyjádření. Podle žádostí, které byly dosud na AIP zaslány, si dovoluji stručně charakterizovat některé nedostatky, s nimiž se setkáváme:

- Z důvodu časového tlaku měla pouze část žadatelů čas předběžně konzultovat s úředníky na krajích rozsah zařízení a souvisejících činností, které jsou předmětem povolení, požadavky na přílohy a u velkých průmyslových podniků představy o rozdělení provozovny do dílčích žádostí. Tyto nedostatky jsou odstraňovány při přerušení řízení.
- Jednou z nejobtížnějších částí žádosti je posouzení s BAT, které se často omezuje na konstatování „naše zařízení je BAT“.
- Vzhledem k tomu, že integrované povolení nahrazuje některá povolení, rozhodnutí podle složkových a dalších zákonů na ochranu životního prostředí, v některých případech se dotčené úřady brání integraci svých povolení do integrovaného povolení, což ztěžuje práci především příslušným úředníkům na krajských úřadech.
- Integrace složkových a dalších správních aktů do integrovaného povolení a aktualizace (změna) vydaného integrovaného povolení jsou pravděpodobně nejobtížněji realizovatelné požadavky nové právní úpravy. Podle dosavadních zkušeností příslušných úředníků na krajských úřadech bude právě tato část vyžadovat novelu.

Pro ilustraci, jak probíhá proces řízení o vydání integrovaného povolení, je na následující straně uvedeno schéma tohoto procesu spolu s příslušnými maximálními lhůtami.

Agentura integrované prevence

Na podporu zavádění integrované prevence byla podle § 5 zákona o integrované prevenci v loňském roce založena AIP jako nové odborné oddělení Českého ekologického ústavu. Jejím posláním je provádění odborné podpory státní správy při implementaci zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci. Odborná podpora státní správy však ve svém

důsledku zahrnuje též další subjekty dotčené systémem IPPC, tzn. především provozovatele podniků a potenciální účastníky správního řízení o vydání integrovaného povolení.

Hlavní činnosti AIP jsou dány zákonem o integrované prevenci, zřizovatelem (MŽP) a potřebami vyplývajících z implementace zákona o integrované prevenci. Hlavní činnosti zahrnují:

- Zpracování odborných vyjádření k žádostem o vydání integrovaného povolení;
- Spolupráce na pravidelné kontrole integrovaných povolení;
- Správa integrovaného registru znečišťování;
- Spolupráce na zabezpečování systému výměny informací o BAT;
- Spolupráce s oddělením IPPC MŽP na implementaci IPPC;
- Poskytování informací o problematice IPPC (např. formou školení).

V AIP pracují téměř tři desítky odborných pracovníků, specializujících se na jednotlivá odvětví průmyslu, zemědělství a nakládání s odpady, která spadají pod režim IPPC, a dále na horizontální aspekty jako např. monitoring nebo mezisložkové a ekonomické aspekty. AIP má rovněž informační centrum, které kromě poskytování informací o problematice IPPC spravuje seznam podniků a zařízení spadajících pod IPPC a zabezpečuje aktualizaci webové stránky určené pro všechny subjekty dotčené systémem IPPC. AIP na www.ceu.cz/IPPC zveřejňuje širokou škálu informací o IPPC včetně příruček a informací k vyplnění žádosti o integrované povolení a instrukcí k aplikaci zákona o IPPC pro podniky³.

Vývoj IPPC

V květnu 2003 byl poslanci ODS předložen návrh na novelu zákona o integrované prevenci. Tato novela měla především omezit zavádění integrovaného registru znečišťování, zrušit AIP a umožnit tak soukromým odborně způsobilým osobám podílet se na hodnocení žádostí o IP a zkrátit proces správního řízení o vydání integrovaného povolení.

Novela byla ve vládě i v Poslanecké sněmovně zamítnuta, nicméně bude potřebné na základě zkušeností z letošního roku novelizovat některá ustanovení zákona tak, aby byl systém IPPC méně byrokratický a aby naplňoval smysl IPPC, což je ochrana životního prostředí jako celku.

Aktuální informace o dalším vývoji aplikace procesu IPPC naleznete v aktualitách na www.ceu.cz/IPPC, další informace např. o podaných žádostech o integrované povolení na www.env.cz, a informace o technických pracovních skupinách k jednotlivým odvětvím spadajícím pod IPPC a diskusní fórum na www.ippc.cz.

**Ing. Monika Příbylová,
náměstkyně pro Agenturu
integrované prevence, AIP/ČEU
pribylova@ceu.cz**

³V červnu vydalo MŽP příručku k zákonu č. 76/2002 Sb., která je určena především pro správní úřady (informace o této příručce na ippc@env.cz)

Koncepční materiály energetiky a ochrana životního prostředí v ČR

Vztah mezi člověkem a přírodou se s růstem počtu obyvatel na zemi a s rozvojem schopností lidstva využívat přírodního bohatství měnil. Různé lidské aktivity mají rozdílný vliv na přírodu a krajinu, na životní prostředí a jeho složky. Energetika, pokud ji vnímáme jako celý komplex činností, od těžby a úpravy paliv, přes jejich dopravu k energetickým zdrojům, přes vlastní výrobu a případné další transformace, rozvody energie ke spotřebitelům až ke konečné spotřebě a zneškodnění vzniklých odpadů, patří nepochybně k aktivitám s největšími environmentálními dopady. Proto také patří energetická a surovinová politika ke koncepcím ostře sledovaným v celém světě také z hlediska vlivů na životní prostředí.

Člověk mění své životní prostředí

Ještě před objevem a využíváním energetického potenciálu fosilních paliv člověk „dokázal“ nejdříve pro získání zemědělské půdy, později i těžbou dřeva jako stavebního materiálu a jako paliva odlesnit rozsáhlé oblasti a nevratně změnit nejen jejich mikroklima, ale i půdní pokryv, schopnost zadržovat vodu a vytvářet vyhovující prostředí mnoha rostlinných a živočišných druhů, včetně člověka. S nástupem průmyslové revoluce, rostoucí schopností koncentrovat výrobu včetně energie do větších zařízení s většími výkony a s rostoucí těžbou a spalováním fosilních paliv se paleta vlivů na životní prostředí jednak rozšířila i na horninové prostředí a na ovzduší, jednak narostla závažnost a rozsah, míra negativních vlivů z lokálních a regionálních měřítek do problematiky globální. Poznání souvislostí mezi emisemi CO₂ a dalších tzv. „skleníkových plynů“ se změnami klimatu a narušováním ozónové vrstvy Země, očividné poškozování lesů v okolí oblastí soustředění velkých zdrojů znečišťování ovzduší, rozsáhlé devastace krajiny a přírody i osídlení těžbou uhlí a ukládáním zachyceného popílků, rostoucí zdravotní problémy obyvatel v průmyslových aglomeracích a jejich společné sociální a ekonomické důsledky vedly vyspělé země světa jednak k postupné regulaci takových aktivit legislativními i ekonomickými nástroji, jednak k hledání dalších zdrojů energie, které by takové negativní vlivy na životní prostředí neměly.

Je jaderná energetika řešením?

Mnozí spatřovali a spatřují dodnes východisko ve zvládnutí jaderné energetiky, která nepochybně přispívá k řešení „skleníkového efektu“. Jenže řetězec činností od těžby a úpravy uranu, výroby jaderného paliva, jeho bezpečné dopravy, výroby energie vlastních jaderných elektráren až po ukládání a zneškodňování vyhořelého jaderného paliva otevřel Pandořinu schránku nových vlivů na horninové prostředí, vodu, půdu a ovzduší, přírodu, krajinu i lidské zdraví, představující i nová rizika, jak se lidstvo již bohužel přesvědčilo. Novým fenoménem pak je „dlouhověkost“ rizik ukládání vyhořelého jaderného paliva, jehož nebezpečné vlastnosti se uchovávají a snižují pouze postupně v horizontu desítek tisíc let. Lze-li říci, že rizika spojená s energetickým využitím fosilních paliv měla převážně regionální dosah územní a dotkla se pouze několika generací, s jadernou energetikou přesunujeme část rizik naší výroby a spotřeby energie na tisíce dalších generací.

Hledání nových zdrojů energie

Není divu, že se hledají další, méně nebezpečné způsoby získávání energie a lidstvo se na nové technické úrovni snaží využít energie sluneční (ať již přímo, nebo „zakleté“ v biomase), energie větru, vodních toků, geotermální energie, přílivu a odlivu u mořských břehů, tepelné energie vznikající jako „odpad“ při nejrůznějších výrobních procesech. A není divu, že se hledají cesty energetických úspor lepším využitím energetického potenciálu paliv, zvyšováním energetické účinnosti zařízení pro výrobu, snižováním ztrát při rozvodech a využití vyrobené energie. Je to totiž imperativ nejen environmentální. Fosilní paliva spotřebováváme tempem, které mnohonásobně překračuje tempo jejich vzniku a možné obnovy v geologickém čase, takže nezmění-li se něco zásadně, mohou vyčerpání zásob řešit již generace našich vnuků a pravnuků. Je to i imperativ ekonomický, neboť ten, kdo srovnatelný užitek dovede vyprodukovat s menším vkladem surovin a energie, může přežít v konkurenci snáz než ten, kdo na srovnatelný produkt vyplývá více surovin a energie. A je to konečně i imperativ sociální. Snižování negativních vlivů energetiky na životní prostředí má příznivý vliv na veřejné zdraví, na ukazatele nemocnosti, délky dožití, na míru spokojenosti obyvatel se svým životním prostředím. Dostatečná předvídatost v tomto směru pomůže připravit v dostatečném předstihu nezbytné transformační změny.

Energetická politika ČR

Energetická politika jedné země, zvláště tak malé, jakou je Česká republika, musí nutně vycházet jednak z potenciálu již vybudovaných energetických zdrojů, jejich životnosti a jejich vlastností, jednak z vlastních zásob paliv, ale také z kontextu možných dovozů a vývozů paliv či energie a možné spolupráce se sousedními zeměmi, v kontinentálním i globálním měřítku. Lokální, regionální, kontinentální i globální rozměr má pak i naše odpovědnost za případné negativní vlivy na životní prostředí. Česká republika se aktivně podílí na úsilí mezinárodního společenství o snížení produkce skleníkových plynů a látek poškozujících ozónovou vrstvu Země, v posledních 12 letech dosáhla v této oblasti velkého pokroku, stále však přiznáváme, že na srovnatelný produkt spotřebujeme zhruba 1,7x více energie než vyspělé průmyslové země světa.

Je přirozené, že energetika, její modernizace a bezchybné fungování spolu s ostatním průmyslem jsou v ohnisku zájmu nejen podnikatelské sféry, ale

i orgánů veřejné správy a veřejnosti. Zpráva, že Ministerstvo průmyslu a obchodu připravuje novou energetickou politiku České republiky, vzbudila značný zájem, a to i v kontextu diskusí o některých dílčích problémech a souvislostech s důsledky na životní prostředí ve sdělovacích prostředcích. Ať už se jednalo o „rozjždění“ 2. bloku JE Temelín, o výběr lokalit pro mezisklad a také definitivní hlubinné úložiště vyhořelého jaderného paliva a dalších radioaktivních odpadů, o obnovenou aktivitu subjektů působících v uhelné energetice s úvahami o budování nových zdrojů spalujících uhlí, nahrazujících dožívající uhelné elektrárny, obnovenou diskusi o „prolomení“ tzv. „územních ekologických limitů těžby“, stanovených začátkem 90. let usneseními vlády, o kontextu transformace ekonomického profilu Severočeské a Sokolovské hnědouhelné pánve, Ostravska a Karvinska s vysokou nezaměstnaností. To vše je přímo závislé i na tom, jakou energetickou politiku stát na příští desetiletí zvolí. Tuto volbu by měla předcházet důkladná analýza výchozích podmínek vnitřních i vnějších, ekonomických, sociálních i environmentálních. Měla by vycházet z několika reprezentativních variant či „scénářů“, zvolených nejen podle potřeb energetiky jako výrobního odvětví, ale i s ohledem na vývoj na straně poptávky, na možné sociální dopady a na životní prostředí. Posuzování vlivů variant koncepce na životní prostředí by se mělo stát nedílnou prací na energetické politice od samého prvopočátku, od oněch analytických prací.

Jaký scénář zvolit?

Lze předpokládat, že všechny v úvahu připadající varianty a scénáře budou „mixem“ využití všech reálných možností výroby a spotřeby energií v ČR a lišit se budou především mírou závislosti na dovozech ropy, zemního plynu, příp. i uhlí nebo „hotové energie“ ze zahraničí, resp. naopak mírou soběstačnosti, nezávislosti na dovozech, dále mírou diversity zdrojů, tzn. podíly výroby energie z různých druhů paliv, resp. zdrojů, dále pak mírou „centralizace“, resp. „decentralizace“ zdrojů a tím i zranitelnosti a míry zabezpečení dodávek energie při výjimečných situacích a ohroženích. Pro rozhodování vlády o volbě konečné varianty je důležité, aby hodnocení vlivů těchto variant či scénářů na životní prostředí bylo provedeno skutečně kvalitně. Musí poskytovat vládě dostatečné informace o důsledcích a souvisejících problémech, které volba vyvolá a které bude třeba řešit i z jiných prostředků, včetně veřejných rozpočtů, jako „externí náklady“ zvolené koncepce. Ve všech variantách a scénářích budou muset být hodnoceny vlivy na životní prostředí celého výrobního cyklu od těžby a úpravy paliv, přes jejich dopravu a skladování, vlastní výrobu a transformace energií až po produkci a zachytávání souvisejících emisí a zneškodňování vyprodukovaných odpadů, budoucí likvidaci zdrojů energie a rekultivaci dotčených území. Pozornost musí být věnována i možným důsledkům havárií nebo přírodních pohrom na celý systém. Tým pracovníků pověřených hodnocením důsledků jednotlivých variant na životní prostředí by přitom

měl začít pracovat souběžně s týmem zpracovávajícím vlastní koncepci. Měl by dohlédnout na úplnost a správnost analytické části co do charakteristiky výchozího stavu životního prostředí, úplnosti SWOT analýzy, správného a úplného stanovení pracovních variant a scénářů dalšího vývoje ve spotřebě i výrobě energie, nikoliv jen pasivně hodnotit jejich možné environmentální důsledky. Tak zvaný „SEA – tým“ by měl být prostřednictvím zpětné vazby spolutvůrcem energetické politiky již v průběhu jejího zpracování tak, aby s environmentálními aspekty nebylo konfrontováno až výsledné dílo. Předešlo by se tak problémům, jaké mohou vyvstat při dodatečných požadavcích na obsah analytické části, na zpracování dalších variant nebo scénářů, na doplnění hodnocení vlivů na životní prostředí o další kritéria, územní důsledky apod. Půjde o věcně i časově náročnou práci a právě souběžnost činností obou týmů může vést k značným úsporám času. Lhůty ze zákona pro zveřejnění koncepce (60 dnů) a pro vydání stanoviska MŽP po jejím veřejném projednání (30 dnů) jsou z hlediska časové náročnosti vlastního odborného posouzení vlivů na životní prostředí menší komplikací, než se představitelům objednatelů či zpracovatelů koncepce zatím jeví.

Z prvních kontaktů představitelů a pracovníků Ministerstva životního prostředí s novými představiteli Ministerstva průmyslu a obchodu po nedávných známých personálních změnách je zřejmé, že jsou si na MPO jen některých těchto souvislostí vědomi. Počítají s posouzením energetické politiky ČR jako koncepce ve smyslu ustanovení § 14 zákona č. 244/1992 Sb. v platném znění, ale až „na konci práce“, kdy už není ochota na obsahu nic měnit. Přitom zaslané podkladové materiály mají zatím k žádoucí struktuře a obsahu daleko a v tomto smyslu zaslalo MŽP na MPO značné kritické vyjádření.

Energetické koncepce krajů

Energetický zákon č. 406/2000 Sb. ukládá mj. také krajům zpracovat vlastní regionální energetické koncepce. Protože nejde, na rozdíl od Energetické politiky ČR, o koncepci schvalovanou na úrovni ústředních správních úřadů, nepodléhají tyto koncepce zatím (do nabytí účinnosti novely zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, implementující do českého právního řádu Směrnici EU 2001/42/EC o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí) povinnému posouzení MŽP z hlediska vlivů na životní prostředí. Přesto se některé kraje již rozhodly podrobit svou energetickou koncepci hodnocení jejích vlivů na životní prostředí dobrovolně a požádat MŽP o stanovisko o vlivech na životní prostředí. Děje se tak jistě i proto, že takové hodnocení je již dnes podmínkou možnosti získat jakýkoliv finanční příspěvek z fondů EU na dílčí akce nebo programy realizující tuto koncepci. Je to však i výrazem respektu ke kvalitě životního prostředí jako podmínce dlouhodobě udržitelného ekonomického a sociálního vývoje, stability a spokojenosti obyvatel.

Jižní Čechy jdou příkladem

Je příznačné, že prvním krajem, který požádal v tomto směru MŽP o spolupráci, je Jihočeský kraj, kde vysoká kvalita životního prostředí je předpokladem naplnění ambic kraje jako významné destinace cestovního ruchu a rekreace, které mají mít značný význam v jeho ekonomickém profilu. Jeho územní energetická koncepce a Strategická EIA (SEA) k ní jsou zajímavé i z metodických hledisek a z hlediska přístupů k hodnocení možností (potenciálů) kraje a jeho zdrojů. Neopomíjí širší územní i ekonomický kontext, navazuje na Program rozvoje kraje a navrhuje postup pro cílenou změnu krajského energetického systému, do kterého řadí tři vzájemně propojené a ovlivňující se subsystémy konečných spotřebitelů („poptávky“), zdrojů primární energie a energetických transformací a dopravy energie (obojí na straně „nabídky“). Koncepce předkládá a navrhuje 3 variantní scénáře vývoje energetického systému v průběhu dalších 20 let a referenční scénář „pasivní nulové varianty“, přičemž ovšem společným požadavkem a předpokladem pro všechny scénáře je maximální zaměření na úspory energie a využívání obnovitelných zdrojů energie, jakož i zřejmá preference decentralizace a diverzifikace zdrojů jak v zájmu bezpečnosti dodávek, sociální i environmentální příznivosti, tak z hlediska možnosti využití místních (regionálních) zdrojů jako je biomasa apod. Na těchto základech jsou pak stanoveny priority a dílčí programy k jejich naplňování, které byly podrobeny co do pořadí a vah i odbornému posouzení skupinou řádově několika desítek odborníků i z aktivních environmentálních organizací kraje, z hlediska kompetencí krajů k ovlivnění jejich aplikace a účinnosti a tudíž možného způsobu podpory z rozpočtu kraje a z hlediska náročnosti (vstupů i výstupů) jednotlivých dílčích programů.

Z metodického hlediska je pozoruhodné, že zpracovatelský tým v dohodě se zadavatelem a MŽP rozšířil kritéria hodnocení vlivů na životní prostředí oproti doporučené osnově ze zákona i o ekonomický rozměr a porovnává varianty (scénáře) i z hlediska jejich ekonomických dimenzí, možných podílů veřejných a privátních finančních zdrojů a ekonomických přínosů.

Pro celkové hodnocení vlivů koncepce na životní prostředí bylo využito týmu odborníků čítajícího několik desítek jmen a matematického aparátu známého pro multikriteriální hodnocení prostřednictvím souboru kritérií a jejich vah, expertních soudů odborníků o nich, maticové tabulky pro expertní hodnocení důsledků programů na životní prostředí a navazujících kroků, jak jsou známy z publikací a prací o EIA Prof. Ing. Josefa Říhy, DrSc., z ČVUT Praha.

Z koncepce a jejího hodnocení co do vlivů na životní prostředí vyplývá jako určitá zajímavost mj. i dosti rezervovaný postoj zpracovatelů a objednatelů k možnostem využití JE Temelín pro potřeby a územní energetickou koncepci kraje. Důvody tohoto postoje mohou být jak ve faktu, že tímto zdrojem kraj „nevládne“ a je považován za součást „nadržovaného“ energetického systému celostátní důležitosti, tak v oprávněné obavě, že přílišná závislost uspokojení poptávky po elektrické a tepelné energii na jednom centrálním zdroji zvyšuje rizika nezabez-

pečení při haváriích a jiných mimořádných stavech, kdy by mohl být i preventivně odstaven.

Další kraje se připravují

V tomto kontextu budou jistě zajímavé souvislosti mezi novou Energetickou politikou ČR a územními energetickými koncepcemi dalších krajů, jejichž osud energetika ovlivňovala a ovlivňuje, jako krajů Ústeckého, Karlovarského a Moravskoslezského z hlediska již zmíněných územních ekologických limitů těžby uhlí, Královéhradeckého a Pardubického z hlediska vazeb na elektrárny Opatovice a Chvaletice a územní rezervy pro nový energetický zdroj v blízkosti Tetova, kterou obsahuje nejen schválený ÚPN VÚC Hradecko – pardubické sídelní regionální aglomerace ve znění změn a doplňků, ale i nový koncept ÚPN VÚC Pardubického kraje. U kraje Vysočina a Jihomoravského kraje pak ve vazbě na další osud JE Dukovany, elektrárny Hodonín apod. Nelze přitom zapomenout, že územní energetické koncepce krajů úzce souvisí nejen s obecnými rozvojovými dokumenty a územními plány, ale i s dalšími regionálními koncepcemi, jejichž zpracování ukládají nové předpisy na úsecích ochrany ovzduší, hospodaření s odpady (spalovny!), vod apod. Docílit žádoucí vzájemné věcné, časové i finanční provázanosti těchto koncepčních nástrojů při respektování jejich environmentálních souvislostí bude průběžným kamenem potřebné státnické moudrosti příslušných správních úřadů a zastupitelstev krajů. Ty by především neměly podcenit odbornou náročnost takových prací a nezbytnost zajistit spolupráci specializovaných firem s potřebnými akreditacemi a zkušenostmi. Pro jejich zapojení pak vytvořit dostatečný časový prostor a důstojný finanční rámec, nesnažit se o amatérské suplování těchto činností vlastním úředním aparátem, neboť to by byla cesta „do pekel“.

MŽP může pomoci

Příslušné odbory MŽP nabízejí spolupráci v podobě konzultací a doporučení při těchto pracích ústředním správním úřadům i územním samosprávám krajů, příp. obcí, zejména těch, které se chtějí ucházet o finanční příspěvky ze Státního fondu životního prostředí nebo z fondů EU, neboť tam je podstoupení procedur SEA/EIA podmínkou možnosti poskytnutí financí bez ohledu na stávající českou legislativu. Čím dříve to potenciální zájemci – zpracovatelé koncepcí a záměrů – pochopí, čím dříve se to stane samozřejmou rutinní součástí koncepčního uvažování, tím lépe pro nás pro všechny. Ohlasy veřejnosti na některé dílčí problémy v území, o kterých jsem se zmínil v úvodu, ukazují, že podnikatelé v energetice i orgány veřejné správy, které s ní mají co do činění, jsou pod rostoucí veřejnou kontrolou veřejných sdělovacích prostředků i veřejnosti. Je to tak dobře. Důsledky případných chyb by v tomto oboru nenesla jen podnikatelská sféra, takže důkladná veřejná debata o tom, co je vhodné podporovat ve veřejném zájmu a co ne, je nanejvýš žádoucí.

**Ing. arch. Martin Říha,
ředitel odboru strategické EIA**

Aktivity OECD v oblasti ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) byla založena v roce 1961 a v současné době má 30 členských států¹. Česká republika byla do OECD přijata jako 26. členská země dne 21. 12. 1995.

Ačkoliv je OECD považována především za ekonomicky orientovanou instituci, již od 70. let se zabývá explicitně také problematikou životního prostředí, která zaujímá v programu organizace významné místo. OECD se přitom zaměřuje jak na poměry v členských zemích, tak (byť v relativně omezeném měřítku) i na otázky životního prostředí v zemích mimo OECD. Pozornost věnovaná environmentálním problémům v nečlenských zemích (zejména v souvislosti s globalizací a chudobou) se výrazně zvýšila v uplynulých třech letech, nedávno hlavně v reakci na závěry Světového summitu o udržitelném rozvoji (Johannesburg, JAR, 2002) a zejména také v rámci rozsáhlého horizontálního projektu OECD k udržitelnému rozvoji.

Životní prostředí

Aktivity spojené s životním prostředím spadají především do působnosti **Direktorátu životního prostředí** (OECD Environment Directorate), který je výkonným orgánem **Výboru pro politiku životního prostředí** (Environment Policy Committee, EPOC), který odpovídá za usměrňování a koordinaci politik životního prostředí členských států OECD, a jeho specializovaných pracovních skupin.

EPOC se dlouhodobě především soustředí na práci na výhledech a strategii OECD v oblasti životního prostředí a zajištění její implementace a provázanosti s pracemi OECD na udržitelném rozvoji. Pracuje také na environmentálních pilířích udržitelného rozvoje a implementaci závěrů Světového summitu o udržitelném rozvoji v oblasti životního prostředí.

Výhled OECD pro oblast životního prostředí (OECD Environmental Outlook) je rozsáhlou analýzou hodnotící z ekonomického pohledu trendy vývoje životního prostředí do roku 2020, indikující praktická politická opatření pro modifikaci očekávaného vývoje směrem příznivějším pro životní prostředí. K nejdůležitějším výsledkům Výhledu, které byly počátečním impulsem pro přípravu Strategie OECD pro oblast životního prostředí, náleží identifikace tzv. „*zelených světél*“ (oblasti se zlepšující se situací a příznivými vývojovými trendy), „*oranžových světél*“ (oblasti vyžadující další zkoumání nebo další aktivity) a „*červených světél*“ (oblasti s naléhavou potřebou řešení).

Mezi „*červená světla*“ náleží

- znečištění životního prostředí ze zemědělství;
- neudržitelná exploatace zdrojů ryb;
- emise skleníkových plynů;
- emise z automobilové a letecké dopravy;
- produkce komunálních odpadů;

- ztráta biologické rozmanitosti, rozlohy tropických pralesů, zásob ryb;
- ohrožení kvality podzemních vod;
- znečištění kvality ovzduší ve městech.

Možnosti řešení vytipovaných problémů vidí autoři Výhledu v technologických změnách, v oddělení zhoršování životního prostředí od hospodářského růstu, v účelnějším vyhodnocení a využití předchozích zkušeností, v důslednějším vyhodnocení sociálně-environmentálních souvislostí a v uplatňování vyvážených skupin nástrojů („policy packages“).

Strategie OECD pro oblast životního prostředí pro 1. dekádu 21. století (OECD Environmental Strategy for the First Decade of the 21st Century) byla vypracována v návaznosti na rozhodnutí ministerského zasedání EPOC v dubnu 1998 a představuje zásadní strategický dokument pro činnost OECD a členských států v oblasti životního prostředí do roku 2010 a zároveň byla koncipována jako tzv. environmentální pilíř udržitelného rozvoje. Východiskem Strategie, soustřeďující se na řešení problémů identifikovaných v kategorii „červených světél“, je uplatnění čtyř kritérií vyjadřujících „udržitelnost životního prostředí“:

- regenerativnost (přírodní zdroje nemohou být čerpány nad mez danou jejich přirozenou regenerační schopností);
- nahraditelnost (používání neobnovitelných přírodních zdrojů má být omezeno mírou možnosti nalézt jejich náhradu obnovitelnými zdroji či jinými formami kapitálu);
- asimilace (vypouštění nebezpečných látek nesmí překročit asimilační kapacitu prostředí);
- prevence nevratných změn (nutnost zabránit nevratným změnám v ekosystémech a jejich biogeochemických a hydrologických cyklech).

Současně je požadováno, aby byl respektován a uplatňován přístup předběžné opatrnosti. S uvážení těchto kritérií Strategie definuje pět vzájemně provázaných cílů, na něž se v kontextu udržitelného rozvoje mají prioritně orientovat politiky životního prostředí členských států OECD:

1. zachování integrity ekosystémů prostřednictvím efektivního hospodaření s přírodními zdroji;
2. oddělení negativních tlaků na životní prostředí od ekonomického růstu;
3. zlepšení informovanosti při rozhodování: měření pokroku pomocí ukazatelů;

¹ Austrálie, Belgie, Česká republika, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Island, Itálie, Japonsko, Kanada, Korea, Lucembursko, Maďarsko, Mexiko, Německo, Nizozemí, Norsko, Nový Zéland, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, USA a Velká Británie

4. sociálně-environmentální souvislosti: zvýšení kvality života;
5. vzájemná globální environmentální závislost: zlepšení řízení a spolupráce.

U každého z hlavních cílů jsou specifikovány zásadní výzvy a doporučeny aktivity pro OECD i pro její členské země. Současně jsou uvedeny indikátory pro hodnocení úspěšnosti implementace Strategie jak v mezinárodním, tak v národním měřítku.

V květnu 2001 proběhlo ministerské zasedání EPOC, které bylo věnováno problematice oddělení pokračujícího hospodářského růstu od tlaků na životní prostředí. Ministři přijali Strategii OECD pro oblast životního prostředí jako zásadní strategický dokument pro činnost OECD a členských států v oblasti životního prostředí do roku 2010 a schválili další dva právně nezávazné dokumenty – **Směrnice pro environmentálně udržitelnou dopravu** jako praktický nástroj k přípravě a implementaci udržitelných národních dopravních strategií, který by měl současně vládám členských zemí napomoci při plnění závazků Rámcové úmluvy OSN o klimatické změně (1994/1997), Vídeňské deklarace Evropské hospodářské komise OSN o dopravě a životním prostředí (1997) a Londýnské charty Světové zdravotnické organizace o dopravě, životním prostředí a zdraví (1999); a **Klíčové indikátory pro životní prostředí** jako informační a komunikační nástroj OECD založený na dosavadních výjimečných zkušenostech OECD se sběrem a vyhodnocováním environmentálních informací v rámci procesu hodnocení stavu a politiky životního prostředí členských zemí.

Hodnocení stavu, vývoje a politiky životního prostředí (Environmental Performance Review, EPR) patří mezi stěžejní a dlouhodobé práce Direktorátu životního prostředí a musí jím projít každá z členských zemí OECD. EPR je důkladnou prověrkou stavu životního prostředí, právního a institucionálního rámce nezbytného k zajištění kvalitní ochrany životního prostředí, ale i způsobu řízení environmentální problematiky na národní a nižší úrovni (včetně hodnocení meziresortní spolupráce, posouzení komunikace se širokou veřejností apod.). Základním kritériem hodnocení, které je prováděno s ohledem na historické souvislosti i na ekonomické a sociální podmínky státu, je stupeň dosažení vnitrostátních cílů a mezinárodních závazků v sektoru životního prostředí, resp. také naplnění mezinárodně uznávaných trendů v managementu životního prostředí (včetně uplatnění principů udržitelného rozvoje). V roce 2000 byl zahájen již druhý cyklus hodnocení zaměřený podrobněji na ty části environmentální politiky členských zemí, na něž se vztahovala nejzásadnější doporučení z prvního hodnocení, a do něhož jsou navíc začleněny i některé sociální aspekty významné ve vztahu k životnímu prostředí. Novým cílem EPR je navíc hodnocení národní implementace Strategie OECD pro oblast životního prostředí, přijaté v květnu 2001. Česká republika absolvovala EPR v období října 1997 až dubna 1999, kdy byla publikována výsledná hodnotící zpráva „**Politika, stav a vývoj životního prostředí České republiky**“ (Environmental Performance Review, the Czech Republic). Zpráva obsa-

huje 56 doporučení pro zlepšení stavu a zejména managementu životního prostředí v ČR. Další hodnocení České republiky se uskuteční v roce 2005.

Jedním z hlavních cílů OECD v současném globalizovaném světě je i zapojení a spolupráce s nečlenskými zeměmi. Nejdůležitějšími partnery OECD v této oblasti jsou země s tranzitivní ekonomikou (střední a východní Evropa, země bývalého Sovětského svazu), nově se rozvíjející tržní ekonomiky (Čína a Rusko), a další země s úzkými obchodními a investičními vazbami na země OECD. Programy pro tyto země v oblasti životního prostředí uskutečňuje Oddělení pro nečlenské státy v rámci Direktorátu životního prostředí. V roce 1993 byla ustavena pracovní skupina (OECD Task Force for Implementation of the Environmental Action Programme for Central and Eastern Europe, EAP Task Force), která napomáhá zemím střední a východní Evropy a zemím bývalého Sovětského svazu při formulování environmentálních politik a zlepšování environmentálních podmínek.

Udržitelný rozvoj

OECD se aktivně podílí na řešení otázek v nových oblastech globální ekonomiky jako jsou udržitelný rozvoj, elektronický obchod, biotechnologie a potravinová bezpečnost. Tyto aktivity jsou svým charakterem průřezové a jako tzv. horizontálními aktivitami se jimi zabývá celá organizace. S rostoucí globalizací se práce OECD stále více soustředí na analýzy zkoumající provázanost jednotlivých politik – zejména v souvislosti s udržitelným rozvojem a rovnovážným zastoupením jeho pilířů ekonomického, sociálního a environmentálního.

Problematika udržitelného rozvoje ve smyslu deklarace Konference OSN o životním prostředí a rozvoji (United Nations Conference on Environment and Development, UNCED, Rio de Janeiro, 1992) byla dlouho chápána jako záležitost primárně významná pro resort životního prostředí. Ekonomické a sociální resorty považovaly za přirozené a správné, aby iniciativa k aktivitám směřujícím k implementaci principů udržitelného rozvoje v praxi vycházela z environmentálního resortu.

Na nutnost zásadní změny přístupu k problematice udržitelného rozvoje poukázala zpráva Poradní skupiny OECD pro životní prostředí na vysoké úrovni z roku 1997 – „**Vedení přechodu k udržitelnému rozvoji: kritická úloha pro OECD**“ (Guiding the Transition to Sustainable Development: a Critical Role for the OECD).

Na základě doporučení z této zprávy rozhodlo zasedání Rady OECD na ministerské úrovni v dubnu 1998 o zahájení jednoho z dosud nejvýznamnějších horizontálních projektů OECD – tzv. **Tříleté iniciativy OECD k udržitelnému rozvoji** (OECD Three Years' Initiative on Sustainable Development). Cílem projektu bylo vypracování politických doporučení vládám členských zemí OECD, jak dosáhnout udržitelného rozvoje. Udržitelný rozvoj je přitom důsledně chápán jako „dynamická rovnováha mezi ekonomickými, sociálními a environmentálními aspekty vývoje v podmínkách globalizace“. Není již tedy považován za problém resortu životního prostředí, ale za výzvu

k hledání ekonomicky efektivní, sociálně únosné a environmentálně šetrné cesty dalšího rozvoje ve všech odvětvích.

Výsledky projektu, který byl ukončen v květnu 2001, zahrnují i) **tzv. analytickou zprávu** (Sustainable Development: Critical Issues), která specifikuje podmínky udržitelného rozvoje a rozebírá politické, institucionální, technické i jiné překážky k jeho dosažení; a ii) **tzv. politickou zprávu** (Policies to Enhance Sustainable Development), která definuje politická doporučení, jež by měla být vodítkem pro vlády členských zemí k dosažení udržitelného rozvoje.

Výsledky projektu byly v květnu 2001 schváleny na zasedání Rady OECD na ministerské úrovni. Závěrečné komuniké ministerské Rady (**Towards Sustainable Future**) označilo udržitelný rozvoj jako „zastřešující cíl“ organizace a formulovalo pro OECD a členské země nové úkoly v oblasti udržitelného rozvoje. Tímto krokem byl udělen OECD mandát k pokračování aktivit v oblasti udržitelného rozvoje a v červnu 2001 byla zahájena druhá fáze prací na horizontálním projektu OECD k udržitelnému rozvoji. Věcně se tzv. „ministerský mandát OECD v oblasti udržitelného rozvoje“ soustředil na:

1. rozvoj konsensuálních („agreed“) indikátorů pro sledování vývoje ve všech třech pilířích udržitelného rozvoje (včetně indikátorů, které zachytí oddělení hospodářského růstu od degradace životního prostředí), a integraci těchto indikátorů do ekonomických, sociálních a environmentálních přehledů OECD;

2. identifikaci překážek v reformách politik, jež by měly napomoci praktické implementaci udržitelného rozvoje v členských státech OECD, a návrh praktických opatření k jejich překonání (s hlavním důrazem na aplikaci ekonomických nástrojů a na odstraňování subvencí poškozujících životní prostředí);
3. další analýzu sociálních aspektů udržitelného rozvoje (včetně studia jejich interakce s ekonomickou a environmentální dimenzí udržitelného rozvoje);
4. zpracování návodů ke zlepšení integrace a vzájemné soudržnosti ekonomické, sociální a environmentální politiky členských zemí OECD.

Pro druhou fázi iniciativ OECD k udržitelnému rozvoji byla ustavena OECD ad hoc **Skupina pro udržitelný rozvoj** (Group on Sustainable Development), v jejímž byru jsou zastoupeni předsedové nejvíce zainteresovaných výborů OECD: Výboru pro politiku životního prostředí (EPOC), Výboru pro práci, zaměstnanost a sociální věci (ELSAC), Pracovní skupiny č. 1 Výboru pro ekonomickou politiku (WP1) a Výboru pro ekonomické přehledy (EDRC).

Zpráva o výsledcích a vyhodnocení projektu OECD k udržitelnému rozvoji budou předloženy ministerské Radě OECD na jejím příštím zasedání na jaře 2004, která také rozhodne o dalším směru pokračování prací OECD na udržitelném rozvoji.

**Mgr. Iveta Koňakovská,
odbor strategií MŽP**

Šetrné dřevo už lze koupit v českých obchodech

Už desítky předmětů ze dřeva s mezinárodní značkou šetrného lesnictví Forest Stewardship Council (FSC) si mohou koupit čeští zákazníci. Patří mezi ně například schody, násady na nářadí či dřevěné uhlí.

FSC zboží se tak rovněž u nás stává běžnou součástí trhu. V evropských zemích zájem o ně mezi spotřebiteli rychle stoupá a prodej roste o desítky procent ročně. Například v Nizozemsku je na trhu už 1 300 výrobků od zhruba stovky dodavatelů.

Mezinárodní logo FSC se uděluje majitelům lesů, kteří plní stanovená pravidla pro šetrné hospodaření, a zboží vyráběnému z jejich dřeva. Podle standardů FSC hospodaří lesy v 56 zemích světa. Největší podíl – zhruba dvě třetiny plochy – připadá na Evropu. Podle průzkumu Hnutí DUHA na péči podle FSC přecházejí státní lesy v Polsku, na Slovensku, v baltických zemích i Chorvatsku či Rumunsku, stejně jako spolkové lesy v Německu.

Český státní podnik Lesy ČR však tuto příležitost k šetrnému hospodaření i dobrému obchodu ignoruje. Může se pochlubit pouze 'vzdorcertifikací' PEFC, která je – jak sami její tvůrci přiznávají – pouhou obranou proti zavádění FSC. Přitom výrobky s logem PEFC na trhu spotřebitelé nenajdou. Může ji u nás dostat prakticky každý vlastník, pokud neporušuje zákon: žádné významnější další závazky se nevyžadují. Lesy ČR se dokonce mylně domnívají, že převážně evropský FSC „byl vytvořen pro zcela jiné

podmínky...v...zemích Ameriky, Afriky a Asie“ (tisíková zpráva 24. 6.).

Hnutí DUHA iniciovalo vznik týmu odborníků z různých institucí, kteří připravují domácí kritéria FSC pro české lesy. Česká pravidla budou mimo jiné požadovat, aby vlastníci vysazovali místně odpovídající druhy stromů – tedy aby lesy z monokulturních plantáží smrku opět měnili na pestré smíšené či listnaté porosty s původními buky a duby. Takové lesy lépe omezují povodně, odolávají prudkým změnám počasí nebo škůdcům a poskytují domov tisícům rostlinných a živočišných druhů. Kritéria také omezí velikost holosečí či kácení stromů na březích potoků.

Hlavní údaje o značce šetrného dřeva FSC:

<http://www.hnutiduha.cz/aktivita/lesy/fsc.htm>

Podrobný informační list Hnutí DUHA o FSC:

<http://www.hnutiduha.cz/publikace/infolisty/lesy/fsc/fsc.htm>

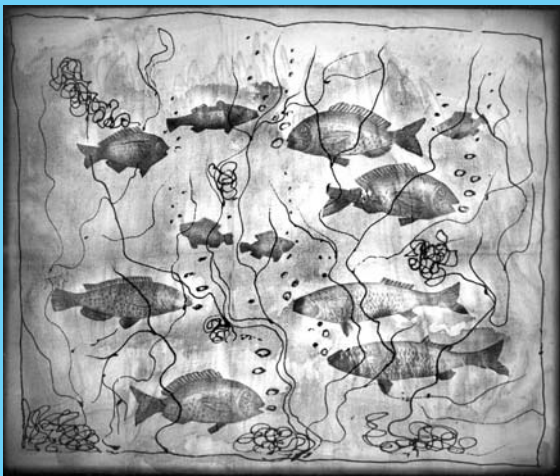
Tisková zpráva o FSC ve státních lesích sousedních zemí:

<http://www.hnutiduha.cz/clanek.php?art=93>

(tisková zpráva Hnutí Duha)

XXIX. Mezinárodní filmový festival o životním prostředí, přírodním a kulturním dědictví EKO FILM 2003

Český Krumlov, České Budějovice, 6. – 12. 10. 2003

Vítězný obrázek Moniky Bledyové

v 19 hodin na slavnostním večeru festivalu EKO FILM 2003 v Maškarním sále zámku Český Krumlov, na který budou autoři (zástupci škol) pozváni a získají věcné ceny.

Vyhodnocení výtvarné soutěže „Co nám voda dává a bere“, která byla vyhlášena rámci festivalu EKO FILM 2003 a Mezinárodního roku vody

Soutěž se setkala s velkým ohlasem. Přihlásilo se 133 školských zařízení a bylo přijato 1234 výtvarných děl dětí a mládeže od 4 do 20 let. Většina prací byla velmi zajímavá, proto bylo velmi těžké rozhodnout, která díla ocenit a vybrat k vystavení. Odborná porota se sešla dne 11. 6. 2003 na Ministerstvu životního prostředí ve složení: akad. malířka Milada Fischerová, akad. sochařka Šárka Radová, Jitka Semiánová, oddělení propagace MŽP, Mark Hirschler, výtvarník, USA, RNDr. Josef Skalický, ČSc., odbor ochrany vod MŽP.

Porota ocenila 15 výtvarných děl a dále 10 souborů (školských zařízení) za výtvarné ztvárnění a ucelenou kolekci k tématu soutěže. Kromě oceněných prací bylo vybráno 35 děl pro výstavu v rámci festivalu EKO FILM 2003, který se bude konat od 6. do 12. 10. 2003 v Českých Budějovicích a Českém Krumlově. Zde budou hlasovat návštěvníci festivalu a udělí cenu diváků. Dále bude výstava využita jako putovní pro další akce MŽP nebo při přehlídkách festivalu Ekofilm. Ceny budou předány v sobotu 11. října 2003

Vítězové soutěže „Co nám voda dává a bere“ v rámci festivalu EKO FILM 2003

Hlavní cena výtvarné soutěže EKO FILM 2003

Monika Bledyová (15 let) ze Zvláštní školy Dvořákova, Žatec, za ruční malbu na hedvábí s názvem „Rybník“ (kategorie 3B).

Kategorie 1A (ZŠ 6 – 10 let)

1. cena Marie Pumpřlová, Církevní ZŠ Kroměříž,
2. cena Petr Hradil, ZŠ Ohrada, Vsetín

Kategorie 1B (ZŠ 11 – 15 let)

1. cena Michal Němeček, ZŠ Školní, Netvořice
2. cena Michaela Slováčková, ZŠ Ohrada, Vsetín

Kategorie 2A (ZUŠ 6 – 10 let)

1. cena Michaela Václavíková, ZUŠ Plasy
2. cena Klára Pilíková, ZUŠ Křtinská, Praha 4

Kategorie 2B (ZUŠ 11 – 15 let)

1. cena Kristýna Stejskalová, ZUŠ Trnkova, Brno

Kategorie 3A (ZVŠ, SŠ 6 – 10 let)

1. cena Aneta Zatloukalová, SVČV Spektrum, Vápenice, Prostějov
2. cena Kateřina Koudelková, SVČV Spektrum, Vápenice, Prostějov

Kategorie 3B (ZVŠ, SŠ 11 – 15 let)

1. cena Vladimír Netrh, ZVŠ Krašovice
2. cena Kristýna Jeřábková, SOS Dětská vesnička, Karlovy Vary

Kategorie 4 (SŠ 15 – 20 let)

1. cena Věra Ouřadová, ZVŠ, Šaldova, Aš

Kategorie MŠ (4 – 6 let)

1. cena Adéla Vavrušová, MŠ Hrdlovská, Osek
2. cena Marek Habanec, MŠ Tyršova, Veselí nad Moravou

Oceněná školská zařízení:

Speciální škola Kolín; Speciální škola K Herforta, Praha 1; ZŠ Ohrada, Vsetín; Škola Jaroslava Ježka, Praha 1; Speciální škola Moskevská, Praha 10; Střední zemědělská škola, Český Těšín; ZŠ Milady Horákové, Kopřivnice; ZŠ Sladkovského, Chrudim; ZUŠ Opata Konráda, Zbraslav; SOS Dětská vesnička, Karlovy Vary.

Další podrobnosti o výsledcích soutěže najdete na www.env.cz (Ekofilm)

Zpravodaj MŽP vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10 – Vršovice, tel.: 267 122 549
• Odpovědná redaktorka RNDr. Jana Plamínková, tel.: 251 817 302, e – mail: jplaminkova@volny.cz •
Administrace a objednávky SEVT a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8 – Bohnice, tel.: 233 551 711, fax 233 553 422,
e – mail: sevt@sevt.cz • Roční předplatné Věstník & Zpravodaj MŽP s přílohou EIA 750 Kč • Sazba: Informica,
vytiskla Tiskárna PeMa, Praha • Vychází 12x ročně • Číslo 8/2003 předáno do tisku 1. 7. 2003.